

Existir és resistir

Documental autobiogràfic sobre el trauma d'una violació per part de la persona afectada i el seu entorn proper

Marina Cañellas i Mestres
Grau en Mitjans Audiovisuals

CURS 2021-22

Centre adscrit a la

Centre adscrit a la

Grau en Mitjans Audiovisuals

EXISTIR ÉS RESISTIR

**Documental autobiogràfic sobre el trauma d'una violació per part de la
persona afectada i el seu entorn proper**

Memòria Treball Aplicat

MARINA CAÑELLAS I MESTRES

TUTORA: AINA FERNÁNDEZ ARAGONÈS

CURS 2021-22

Agraïments

Pels qui heu fet el camí més planer
Pels qui m'heu acompanyat i estimat

La meva veu també és la vostra

Resum

Existir és resistir parteix d'una sensibilització i conscienciació social mitjançant la realització d'un documental autobiogràfic on s'exposa el trauma físic i psicològic que comporta una violació i com aquesta afecta a l'àmbit proper de la víctima. El treball acadèmic s'ha dut a terme a títol individual amb la total creació del documental i en el treball es detalla tot el procés previ al resultat final amb la realització d'un estudi previ, la recerca de referents, la creació del guió i les tres fases del flux de treball inclòs el documental en sí.

Resumen

“Existir és resistir” parte de una sensibilización y concienciación social mediante la realización de un documental autobiográfico donde se expone el trauma físico y psicológico que conlleva una violación y como esta afecta en el ámbito cercano de la víctima. El trabajo académico se lleva a cabo a título individual con la total creación del documental y en el trabajo se detalla todo el proceso previo al resultado final con la realización de un estudio previo, la búsqueda de referentes, la creación del guion y las tres fases del flujo d trabajo incluidos el documental en sí.

Abstract

“Existir és resistir”. It starts from being sensitive and from social understanding using an autobiographical documentary in which it is explained the physical and psychological trauma that arouses from a rape and how this event affects the victim's closer circle.

The academic work has been done individually as the whole creation of the documentary. In the paper it can be found how the process evolved, from the beginning stages until the final result, going through a preliminary study, the search of references, the script creation and the 3 stages of the paper flow, including the documentary itself.

Índex

<i>Índex de figures</i>	<i>IV</i>
<i>Índex de taules</i>	<i>VI</i>
<i>I. Introducció</i>	<i>1</i>
<i>II. Marc contextual i conceptual</i>	<i>3</i>
2.1. Marc contextual	3
2.1.1. La veu del feminisme	3
2.1.2 La violència masclista	6
2.1.3. Pornografia, prostitució i violència	9
2.1.4. Violacions	11
2.1.5. Conseqüències físiques i psicològiques	13
2.1.6. Culpabilització	14
2.1.7. Assessorament	15
2.2. Marc conceptual	16
2.2.1 Documental autobiogràfic	17
<i>III. Anàlisi de referents</i>	<i>23</i>
3.1 Referents narratius	23
3.2 Referents del tema	25
3.3 Referents del tractament del tema	26
3.3 Referents estètics i tècnics	29
<i>IV. Definició dels objectius i abast</i>	<i>33</i>
4.1. Objectius	33
4.2. Abast	34
<i>IV. Metodologia i flux de treball</i>	<i>35</i>
5.1 Preproducció	35
5.1.1. Càsting	35
5.1.2. Localitzacions	36
5.1.3. Plantejament idea guió/escaleta	38
5.1.4. Idea per fer els esquemes de planta	40

5.1.6 Equip tècnic.....	40
5.2 Producció	41
5.3 Postproducció.....	41
VI.Anàlisi i resultats	43
VIII - Conclusions.....	49
IX. Estudi de la viabilitat	51
9.1. Pla de treball i cronograma.....	51
9.2. Viabilitat tècnica i econòmica	52
9.3. Aspectes legals.....	54
X. Annexos.....	55
XI.Bibliografia.....	65

Índex de figures

Figura 1. Referent: CCMA	pàg 27
Figura 2. Referent: Imatge documental <i>Tódalas mulleres que coñezo</i> . Diàleg.....	pàg 29
Figura 3. Referent: Imatge documental <i>Tódalas mulleres que coñezo</i> . Escolta.....	pàg 29
Figura 4. Referent: <i>Jove Sans Frapper</i>	pàg 30
Figura 5. Referent: <i>Dona Sans Frapper</i>	pàg 31
Figura 6. Referent: <i>Senyora Isabel</i>	pàg 32
Figura 7. Referent: Georgina i Isabel.....	pàg32
Figura 8. Referent: Streetphilosophy.....	pàg 33
Figura 9. Referent: Vito Aconcci.....	pàg 34
Figura 10. Referent: Nan Goldin	pàg 34
Figura 11. Referent: Casa	pàg 38
Figura 12. Referent: Bar del TecnoCampus.....	pàg 38
Figura 13. Referent: Interior Local	pàg 38
Figura 14. Referent: Plaça del TecnoCampus.....	pàg 38
Figura 15. Referent: Parc de Can Rafart	pàg 39
Figura 16. Referent: Exterior TecnoCampus	pàg 39

Índex de taules

Taula 5.1.3. Escaleta guió semiestructurat . Font: Elaboració pròpia	pàg 41
Taula. 5.1.2. Localitzacions. Font: Elaboració pròpia	pàg 39
Taula 5.1.6. Equip tècnic del documental. Font: Elaboració pròpia	pàg 42
Taula 9.1. Diagrama de Gantt. Font: Elaboració pròpia.....	pàg 53
Taula 9.2. Pressupost. Font: Elaboració pròpia.....	pàg 56

I.Introducció

“Allò personal també és polític, el que considerem problemes personals o esdeveniments de l’atzar son experiències comunes a totes les dones i fruit d’un sistema opressor, el patriarcat” (Amorós, 1995, p.24).

Per tant, vivim a una societat masclista i patriarcal on la violació sexual ha sigut, com diu Inés Hercovich (1997):

“Un crimen contra la propiedad. Por ende, un asunto entre varones. Luego la mujer devino ciudadana responsable con derechos y capacidades, entre ellos el de consentir. Desde entonces el atentado sexual es problema para ellas. Y es el único delito cuya prueba requiere, además de investigar los hechos, husmear en la historia íntima, pasada y presente, de quien sufrió el daño” (p.57).

Les dades parlen per si soles. La macroenquesta elaborada per la Delegació del Govern Espanyol contra la violència masclista al 2019 demostra com un **11.8 milions** de dones de l'Estat han sigut víctimes d'assetjament, violència física o sexual al llarg de la seva vida. D'aquest total, **2.8 milions** han patit violència sexual i **453.000** han sigut violades, majoritàriament per una persona coneguda. Un **53%** de les dones han patit violència masclista fora de les seves parelles i aquestes demostren haver patit un **78.9%** conseqüències psicològiques, un **39.8%** episodis de depressió, un **57.4%** pèrdua d'autoestima, un **55.9%** ansietat o fòbies i un **16%** pensaments o intents de suïcidi (Ministeri d'igualtat, 2019).

Amelia Tiganus (2021) al llibre *La Revuelta de la Putas*, expressa que “Naturalizar la violencia para sobrevivir no hace que el daño desaparezca. Y negar el daño es agrandarlo”. (p.180) Així doncs, per tal de normalitzar i superar el trauma que suposa una violació, neix la necessitat d'un assessorament i acompanyament terapèutic per comprendre els processos cerebrals, corporals, emocionals i socials que mostra la víctima. Tanmateix, recuperar i estabilitzar la sensació d'absència amb un mateix, ja que el trauma succeeix en el cos i és en el cos on es resol i integra (Aadas.org.es, 2017).

Marina Castañeda (2017) a un dels seus llibres explica que “todo ensayo sobre el machismo escrito por una mujer parecerá una autobiografía; la inmensa mayoría de las mujeres, cuando habla de este tema, está hablando de sí misma” (p.23). La majoria de les dones tendim a aferrar-nos a la necessitat de deixar anar tot allò que ens ha trencat per dins com a dones. Expressar-ho és una manera terapèutica i, alhora, necessària no només per la dona que ho ha patit sinó per remoure consciències, per exposar realitats amb noms i cognoms i sobretot posar sobre la taula sentiments, paraules i fets que no estem acostumats a escoltar ni a imaginar; la realitat d’una societat masclista i patriarcal.

El tema a tractar és el trauma físic i psicològic que comporta una violació explicat en primera persona i posant èmfasi en com ho pateix l’entorn més proper a través d’un documental autobiogràfic per tal d’utilitzar-lo com a eina de denúncia i sensibilització social. No som conscients que una violació comporta traumes que perduren i compliquen la vida de la víctima. Cal posar-los en valor, conèixer-los, reflexionar, educar i sensibilitzar per remoure consciència i sentiments, ja que com diu Alba Alfageme (2021) en l’últim llibre *Quan cridem els nostres noms*:

“Quan prens consciència i t’adones que allò que et passa, aquelles violències emmascarades de tantes formes diferents no són quelcom individual, sinó que formen part d’una experiència col·lectiva, inicies un camí de no retorn que et pinta les experiències i el món amb unes aquarel·les absolutament diferents i t’ajuda a comprendre i processar-ho. Perquè cadascuna de les nostres històries particulars és la història de totes les dones. Juntes, conformem una consciència comuna capaç de trencar els silencis i minar els fonaments en què es sustenta el patriarcat, una experiència compartida que és, en essència, el feminisme” (p.22).

II. Marc contextual i conceptual

2.1. Marc contextual

A continuació s'exposa el contingut que forma les bases d'aquest projecte per entendre l'arrel del projecte i la contextualització d'aquest. El contingut es treballa en forma de piràmide invertida: es comença amb els aspectes més genèrics referents al tema, fins a arribar als més específics, els quals uns desemboquen a parlar dels altres.

2.1.1. La veu del feminisme

“La voz del feminismo fue originariamente una voz ilustrada y burguesa alzada para reivindicar los mismos derechos que se reconocían a los varones, con un éxito más que escaso en muchas ocasiones, aunque con avances claros a lo largo de los tres siglos transcurridos desde que se inician esos intentos.” (Beltrán & Maquieira, 2001, p.87) No obstant això, Carmen de Burgos (1927) va descriure a la seva obra *La mujer moderna y sus derechos* que “la primera conquista del feminismo fue que se definiera con claridad que feminismo significa: partido social que trabaja para lograr una justicia que no esclavice a la mitad del género humano, en perjuicio de todo él” (De Burgos, 1927, p.9).

Anteriorment al naixement del feminisme, les dones ja havien denunciat la situació que vivien per ser dones, però aquestes denúncies no es consideren feministes ja que no qüestionaven l'origen de la subordinació femenina.

La primera onada va ser a mitjans del segle XVIII (revolució francesa) fins a mitjans del segle XIX.

És en la Revolució francesa on es qüestiona la naturalesa de la diferència social entre els dos sexes. Les dones se'n adonen dins les reivindicacions de llibertat, igualtat i fraternitat que van canviar la història, elles no hi tenien cabuda. No tenien ni drets civils ni polítics.

El feminisme neix doncs en la democràcia, quan les dones es questionen perquè queden excloses de la ciutadania i dels drets com a rebre una educació o dret a la propietat.

En aquesta primera onada les dones reivindicaven els drets matrimonials (divorci, abolicció del matrimoni concertat...), dret al treball i a l'educació, dret al vot, abolicció dels privilegis dels

homes. Es critica la creença que la diferència de poder entre els dos sexes és per naturalesa i es reivindica que es tracta d'una construcció social.

La reacció del poder masculí al naixement del feminisme no es va fer esperar, la resposta va ser repressió contra les dones (encarcelaments, prohibició a assistir a assemblees polítiques...)

A la segona onada apareix el sufragisme i la figura de Simone de Beauvoir a la segona meitat del segle XIX fins al primer terç del S.XX.

Les dones reivindiquen sufragisme universal però també dret a l'educació, exigència de condicions laborals i matrimonials equiparables als homes, igualtat salarial i contraposició a la dona clàssica.

El segundo sexo de Simone de Beauvoir marca un abans i un després en la història i en la teoria feminista ja que torna a posar el feminisme al centre del debat després de la segona Guerra Mundial i perquè fins llavors és l'estudi més complet de la condició de la dona.

Beauvoir exposa que la dona sempre ha sigut considerada la tretat respecte l'home i aquesta categoria és universal ja que es troba en totes les cultures. Que no hi ha res biològic ni natural que expliqui la subordinació de les dones. A partir d'aquí el feminisme ja no es queda en la reivindicació sinó que indagarà en totes les ciències i disciplines.

En la tercera onada es presencia l'anomenat feminisme radical a la segona meitat del s.XX fins al començament del s.XXI.

La paraula radical significa anar a l'arrel del problema i per tant aquí anirien a l'arrel de l'opressió. Se li dona nom a l'origen de l'opressió: patriarcat (sistema de dominació masculina que determina l'opressió i la subordinació de les dones) i es torna a exposar, com a la primera onada, que l'origen de les desigualtats és social i no per naturalesa (a partir de Beauvoir, tot i que no queda clar si *El segundo sexo* forma part de la segona onada o de la tercera o si va permetre el traspàs d'una a l'altra). El gènere expressa la construcció social de feminitat i masculinitat i les castes sexuals seria l'experiència d'opressió per les dones i de privilegi pels homes.

Veiem una gran incorporació de la dona en l'educació i dones com a candidates electorals, però per les feministes radicals no només han de transformar l'espai públic sinó també el privat, per això es diu que allò personal també és polític.

Coincideix amb la revolució sexual, que tot i que es reivindicava llibertat en l'amor, les feministes radicals tenen una visió crítica d'aquesta revolució ja que aquesta llibertat es donava des d'una visió masculina.

Aquestes van aconseguir la famosa revolució de les dones del segle XX i també revolucionen la teoria feminista i política fent aportacions com les grans protestes públiques, el desenvolupament dels grups d'autoconsciència i la creació d'espais alternatius d'ajuda i autoajuda. Van crear espais segurs per estudiar i organitzar-se, van desenvolupar una salut i ginecologia fora de les normes del patriarcat, van fundar guarderies, centres per dones maltractades...

Així doncs, el feminisme és una lluita la qual ha persistit i persisteix, ja que tot i els avanços encara queda molt per fer, lluitar i reivindicar malgrat que la dona sigui oprimida pel simple fet de ser dona.

La veu del feminisme és representada per a totes les dones i precedida d'una lluita de classes emmarcada en un context capitalista d'una societat patriarcal. Cal ser conscients que “Feminismo no es lo contrario del machismo. No provoca una actitud desigual y prepotente hacia el hombre por el hecho de serlo. El machismo es cultura, y el feminismo es un movimiento político y social. El machismo mata y el feminismo salva. No existe un centro igualitario donde quedarnos, porque eso es irreal. El feminismo es mucho más que la igualdad, es la liberación de la mujer de cualquier forma de opresión del patriarcado” (Bernal, 2019, p.8).

Aquesta opressió ja la va destacar Simone de Beauvoir, feminista clàssica que va posar sobre la taula el paper de la dona des dels seus inicis i que fins ara perdura. Beauvoir (2017) explica:

“Cuando dos categorías humanas se enfrentan, cada una quiere imponer a la otra su soberanía; si ambas están en condiciones de sostener esta reivindicación, se crea entre ellas, con hostilidad o con amistad, siempre con tensión, una relación de reciprocidad; si una de ellas toma la delantera, se impone a la otra y trata de mantenerla en la opresión. Es comprensible, pues, que el hombre haya tenido la voluntad de dominar a la mujer, pero ¿qué privilegio le permitió desarrollar esta voluntad?” (p.125).

A més, aquest privilegi incomprendible rau en la categorització de la dona per part de l'home com un sexe inferior anomenat el *Segundo Sexo*, tal com s'ha fet des de la Prehistòria. Les característiques d'aquest segon sexe són atribuïdes a una vida monòtona sense capacitat de decidir i precedida d'un constant lligam cap a l'home. Aquest fet és degut a la presència d'un model social patriarcal dominant definit per les relacions de poder entre homes i dones. A la dona se li ha inculcat la manera de ser juntament amb les diferències biològiques i anatòmiques que la converteixen en un ésser dèbil i dependent.

Simone de Beauvoir (2017) va percebre que els homes eren els qui havien definit a les dones com *las Otras*, un terme més de submissió cap a la dona que suposa situar-la en una posició inferior envers l'home, ja que com diu al seu llibre, “la categoría de *Otra* sirve para explicar la división de la sociedad en dos grandes grupos: el de los hombres, que es el grupo opresor, y el de las mujeres, *las Otras*, que es el grupo oprimido” (p.16).

Així doncs, l'existència d'un grup opressor i un grup oprimint on hi prevalen privilegis dins d'una societat patriarcal i masclista causa conseqüències com és la violència masclista.

2.1.2 La violència masclista

Primer de tot, parlar de com s'implementa aquesta violència. Existeix una cultura patriarcal i sexista que determina com han de ser les persones i els drets/privilegis que tenen segons el seu sexe. Aquest sistema estableix que hi ha una jerarquia sexual, els homes com a opressors i les dones com a oprimides, fet que fa que per una banda es legitima i es normalitza la violència contra el grup oprimint (dones) i aquest grup oprimint interioritza aquesta violència. Això és possible gràcies a l'educació: nens forts, valents, dominants, poderosos, “es poden menjar el món”, d'altra banda, nenes boniques per agradar, sexualitzades des de petites, que prioritzen els altres abans que a elles: incidència en el seu desenvolupament, autoestima, també degut a la falta de referents, pensaments de no validesa pròpia, etc.

Per aconseguir una societat igualitària i plenament democràtica hem d'anar a l'arrel del problema: el gènere (estereotips, rols, etc), aquest s'imposa als infants en el moment del l'embaràs que se sap si es nen o nena.

En els últims anys, s'ha avançat en les lleis però la falta d'una educació amb perspectiva a les escoles, l'augment de l'extrema dreta i sobretot la cultura de la violació que està arreu, però

sobretot hi incideix la indústria pornogràfica impedit un canvi real a la societat., tal i com es comenta al següent apartat.

“La violència masclista és la violència que pateixen les dones pel sol fet de ser-ho i és l’expressió més greu de la cultura patriarcal, que en alguns casos acaba amb la vida de les dones i que en d’altres no permet el ple desenvolupament dels drets, la igualtat d’oportunitats i les llibertats de les dones.” Tanmateix aquesta violència “és una violació dels drets humans i constitueix un dels principals obstacles per aconseguir una societat igualitària i plenament democràtica” (Institut Català de les Dones, 2020, p.2).

El negacionisme de la violència masclista creix entre els joves sobretot homes degut a una falta d’educació i cultura de la violació. Per un canvi real a la societat i per aconseguir que aquesta sigui justa i igualitària en oportunitats i drets, cal considerar les dones en subjectes de ple drets en tots els àmbits, abolir la pornografia (on s’ensenya als homes a excitar-se produint violència contra les dones i a violar-les, i ensenyar també a les dones a ser submises i a interioritzar com a normal violència contra elles), abolir qualsevol altra forma d’explotació sexual i reproductiva, implementar una educació amb perspectiva feminista.

“Segons l’article 4 de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, la violència sexual (i abusos sexuals) comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l’exhibició, l’observació i la imposició, per mitjà de la violència, d’intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu” (Institut Català de les Dones, 2021, p.14).

Tanmateix, tot i la presència de la llei i el dret a eradicar contra la violència que pateixen les dones, les joves consideren que la violència masclista és un problema social greu i que en els últims anys ha augmentat a causa de la imposició d’una educació patriarcal, la desigualtat estructural de la societat, la desigualtat entre homes i dones i la impunitat dels infractors. Per contra, els homes discrepen i apareixen en la justificació de la violència, ruptures i problemes de parella expressant que la dona provoca la violència o bé que aquesta violència masclista és inexistent (Centro Reina Sofía, 2021).

FRA, *European Union Agency for fundamental rights*, al 2014 va fer un informe basat en entrevistes a 42.000 dones dels 28 estats membres de la Unió Europea (UE) en el qual exposa que **13 milions** de dones a la UE han patit violència física. **Un terç** de les víctimes de violència física per part d'una parella anterior han patit quatre o més diferents formes de violència física. **Una de cada cinc** dones ha patit violència física per part d'algú que no sigui la seva parella a l'edat de 15 anys. **Una de cada tres** dones, ha patit violència física i/o sexual des dels 15 anys. De totes les dones que tenen parella (actual o anterior), **el 22 %** ha experimentat una experiència física i/o violència sexual per part d'una parella des dels 15 anys. **3.7 milions** de dones a la UE han patit violència sexual. **Una de cada 20** dones ha estat violada des dels 15 anys. En total, **l'11 %** de les dones ha patit algun tipus de violència sexual des dels 15 anys, ja sigui per una parella o per una altra persona (FRA, 2014).

Contrarestant les dades del 2014, segons les estadístiques de l'*Institut Català de la Dona* (2021) durant el 2021, “el telèfon d'atenció contra les violències masclistes, va rebre **10.329 trucades**, **8.797** de les quals van ser per motiu de **violència masclista**. El **88,08 %** de les consultes per motiu de violències han estat en l'àmbit de la parella, el **6,85 %** en l'àmbit familiar, el **4,36%** en l'àmbit sociocomunitari i el **0,63 %** en l'àmbit laboral” (p.17).

D'altra banda, *Feminicidio.net* (2021) informa dels feminicidis i altres assassinats de dones a Espanya per visibilitzar i denunciar els diferents tipus de violència contra les dones comesos per la parella o exparella i família i aquells realitzats amb un *modus operandi* que inclou: un continu de violència o assetjament, privació il·legal de la llibertat, ús de la força o de la mutilació, crim d'odi, violència sexual prèvia, víctima de l'explotació en la indústria del sexe o víctima com a forma il·legal d'explotació. “En el año 2020 fueron 93 las mujeres víctimas de feminicidios y otros asesinatos a manos de hombres en España. Con los 93 casos conocidos en 2020, la tasa de prevalencia en España se sitúa en 3,84 víctimas por cada millón de mujeres que habitan el territorio” (p.11).

Reforçant les estadístiques anteriors, el tercer trimestre de 2021, el **45.2%** de les dones que han estat víctimes de delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual són menors d'edat. Un **18.2%** són menors de 13 anys i un **27%** tenien entre 13 i 17 anys. Les segueixen les víctimes de **18 a 25 anys** (25.2%) i les de **26 a 33 anys** (11.6%) (Institut Català de les Dones, 2021, p.15) Aquestes dades ens porten a parlar també de les dones menors d'edat que apareixen en les

pantalles de la pornografia i del tràfic de dones provinent del proxenetisme i la prostitució, les quals acaben sent explotades sexualment a mans dels homes.

2.1.3. Pornografia, prostitució i violència

“La sociedad de hoy carece de sexo afectivo. Somos analfabetos sexuales. Para conseguir excitación se consume pornografía con las peores agresiones, violaciones en grupo, en solitario, pedofilia, maltrato... Quienes la consumen cada vez necesitan más violencia para excitarse. No hay límites cuando la degradación patriarcal entra en cualquier lugar” (Tiganus, 2021, p.108).

La pornografia que es fa i es consumeix actualment és un dels factors més perillosos per a la societat, que deriva i és violència masclista, ja que és considerada una pràctica social crucial pel sistema patriarcal per tal de sexualitzar les dones atribuint-les de passivitat envers la plena activitat de l'home, establint així, una jerarquia patriarcal. El porno ens dona una interpretació masculina de la sexualitat, pel fet que és produït per homes de manera incansable i de la mateixa manera és consumit majoritàriament pels mateixos (Ballester, 2020).

Com a societat hem normalitzat l'extrema cosificació de les dones i l'erotització d'aquesta fins a banalitzar i aplaudir el consum de pornografia per part dels homes i animant a les dones a què també siguin consumidores del producte. La concepció de la cultura del porno ha fet que l'anomenada “pornografia” es consideri sinònim de sexe, el bon sexe, quan justament el que mostra és un model que segueix sent sexual pels homes, en el seu desig i plaer i que, per tant, mentre per ells és sexual, per les dones és violència. Aquest fet rau per la falta d'una bona educació sexual que contempli la prevenció de la violència sexual, ja que la pornografia és l'educació sexual de les noves generacions. (Torrado, 2020-2021, p.22) “La sexualización es el proceso por el que, una vez han sido reducidas a cuerpos, esos cuerpos se presentan como sexualmente excitantes. Así, la cosificación y la sexualización de las mujeres son dos procesos por los cuales las mujeres quedan convertidas en objetos sexuales. “ (Blanco & Sainz, 2019, p.58).

Monica Alario (2021) al llibre *Política sexual de la pornografia* expressa:

“El choque entre la constatación de la humillación, la crueldad y la brutalidad ejercidas contra las mujeres que iba encontrando en la pornografía masivamente consumida y la alegre idea que socialmente se tiene de la pornografía como «sexo explícito» o «entretenimiento inocuo» me confundía: ¿sabía la gente lo que había en las páginas de pornografía? ¿O quizás quienes lo habían visto no veían lo mismo que yo o no sentían lo mismo que yo al verlo? ¿Quizás eran precisamente esos quienes habían dicho que eso era simplemente «sexo explícito», simplemente un «entretenimiento inocuo»?” (p.19-20).

Els filòsofs de la sexualitat conceben el desig sexual masculí com una necessitat i satisfacció com un dret. Però no només això, accedir al cos de la dona és un dret definit per la pròpia satisfacció del desig sexual.

“La historia del contrato sexual sugiere que la última de las demandas es parte de la construcción de qué significa ser hombre, y de la expresión de la sexualidad masculina. La satisfacción de los impulsos sexuales naturales del varón deben satisfacerse a través del acceso sexual a la mujer, aun cuando su cuerpo no sea utilizado sexualmente en forma directa. Cualquier varón sea o no capaz y esté dispuesto a encontrar satisfacción sexual por otros medios, puede exhibir su masculinidad contratando el uso del cuerpo de una mujer” (Pateman, 1995, p.275) .

Així doncs, els homes han definit de manera global i universal “el sexe” com allò que és sexual per ells, afirmant així que tenen dret a accedir sexualment als cossos de les dones per satisfer els seus desitjos. Per tant, aquest fet porta a la concepció del sexe com una pràctica excitant per ells sense consentiment de la dona i independent al seu desig. Per tant, parlem de violència sexual la qual es contempla a la pornografia, ja que a través d’aquesta violència s’hi té dret a exercir si aquest és el desig. S’incita als nois a consumir pornografia i a les noies a crear contingut pornogràfic.

“La globalización del porno no solo pornifica la cultura sino que transforma la cultura emocional y pone en pie nuevos modelos de sociabilidad que rearticulan la jerarquía patriarcal fortaleciendo la definición de los varones como seres agresivos y violentos. En la pornografía aparece juntos el deseo, el dominio y la violencia. Por eso, la pornografía es un mecanismo ideológico de destrucción de sentimientos de empatía. Además, desemboca en la prostitución” (Ballester, 2020, p.11).

“En la pornografía las escenas sexuales que contienen agresiones contra una mujer conforman el **94%** del total. Este consumo obedece a un acto comercial de pura misoginia. Cuando te excitas con tanta violencia de por medio es muy difícil empatizar con nadie. Esta falta de empatía forma parte del prostíbulo y de la pornografía” (Tiganus, 2021, p.108). Cada vegada hi ha més noies menors d’edat captades per les xarxes socials que són empeses cap a la indústria de l’exploració sexual.

Per tant, el missatge que rep la societat, els homes en concret, és que no hi ha problema per tenir sexe amb una dona que no et desitja, ja que el desig de l’home va per sobre de tot. Es mostra que les pràctiques sexuals han de ser violentes, denigrants i que es legalitzi l’accés al cos de la dona fins a arribar a normalitzar la prostitució.

L’UNODOC (United Nations Office on Drugs and Crime) presenta l’*informe de trata de personas* del 2018 a escala mundial on exposa que un **72%** de les víctimes són dones, un **49%** dones adultes i un **23%** nenes. D’aquestes, el **82%** son objecte de tràfic amb fins d’exploració sexual i el **18%** són víctimes d’exploració laboral. Per tant, el tràfic és el mitjà pel qual les dones arriben a la situació de prostitució (UNODOC, 2018).

2.1.4. Violacions

“La violación es un programa político preciso: esqueleto del capitalismo, es la representación cruda y directa del ejercicio del poder” (Despentes, 2012, p.23).

Les dades que es mostren son significatives, però les experiències en primera persona són realitats dures i cruels que ens serveixen per entendre què és una violació i què comporta.

En una societat masclista, capitalista i patriarcal, les dones estan exposades a ser violades de qualsevol de les maneres i tant per algú conegut com per algú desconegut en qualsevol moment a la vida. Com a societat, no hi ha consciència del que és i del que comporta. Així doncs, és necessari adoptar mesures, entendre i comprendre què és el que passa com a societat perquè passin aquests fets, comprendre a les víctimes i ser conscients que les violacions son un fet i que cada una té noms i cognoms.

El patiment de la víctima i situació dels fets és subjectiu en cada cas però quan la persona agredida expressa els fets viscuts en primera persona, ens situa en l'escena del crim. L'explicació detallada de com ho ha patit la víctima, és quelcom que no es vol escoltar, no es vol acceptar, no s'arriba a imaginar que una violació sigui així. No estem acostumats a escoltar la subjectivitat i la preciació dels detalls de les violacions i quan això passa, connectem amb la problemàtica generant sentiments i preocupacions.

“Una violación se parece más a una estafa que a un robo a mano armada. Para las victimas, la violación comienza cuando una inquietud difusa y para la que no encuentran una razón que la legitime se convierte en miedo, en alerta animal. Aparece el miedo visceral a la muerte, a ser desfigurada, al dolor físico. En esa escena la mujer necesita tiempo para pensar, pergeñar una estrategia que le permita salir de allí con vida y sin más daños que los que ya está sufriendo. Buscan que todo termine lo más rápido posible” (Hercovich, 2002, p.15).

Aquesta és una de les situacions de violació la qual es pot trobar una dona. Una escena dura i difícil de creure. Una realitat persistent en les vides de les dones, una por i una inseguretat que perdura en les seves vides dia rere dia.

Inés Hercovich (1997) ens diu que:

“Una mujer en peligro de ser violada puede palparlo o no. Si lo hace, puede o no atender su presentimiento. Cualquiera sea el caso, para que un miedo difuso, sin nombre, se apodere de ella, suele alcanzar con que el *partenaire desenvaine* un ademán arbitrario o inquietante: una mirada, un tono de voz, una mano cerrando la puerta con llave, un desviarse de la ruta prevista. Si a esas acciones siguen otras indicando que el sujeto es dueño de una decisión firme (aunque no siempre muy clara) y una voluntad despótica de imponerla, el miedo se corporiza y acentúa. Entonces, en ella, la agitación inicial cede el paso a una cuasi certeza aterradora. *Cualquier cosa pero morirme no quiero* es, según lo hacen saber una tras otra las mujeres que pasaron por primera vez el trance, la inmediata y más importante respuesta al desconcierto. Hecha rostro, cuerpo, voz, peso, volumen, la amenaza de la parca es real y perentoria y convierte en patíbulo el escenario donde cada mujer confió en que sólo se estaba representando un episodio más en la guerra de los sexos. El miedo a morir, al dolor o a quedar marcada, se apodera de cada músculo, fibra y pensamiento” (p.143).

Aquest negoci entre la vida i la mort acaba amb un trauma que pot ser físic i/o psicològic.

“Lo que hacen las víctimas de una violación es ‘negarse cediendo’. Negocian la vida y los montos de sufrimiento cediendo lo que en el momento menos las lastima. Un ataque sexual,

consumado o no, enseña a las mujeres la siniestra intimidad que puede existir entre su sexo, los apetitos de un hombre y la muerte” (Hercovich, 2000, p.5).

2.1.5. Conseqüències físiques i psicològiques

El Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya (2009) exposa que una violació comporta lesions físiques i seqüeles psicològiques, pel que fa els traumatismes físics cal tractar les ferides i prevenir que s’infectin fent una exploració ginecològica i general. Respecte els traumatismes psicològics cal fer la valoració emocional i, si cal, derivar a la consulta de psiquiatria o psicologia.

“Els efectes sobre la salut mental poden ser greus i de llarga durada, com ara trastorns per estrès posttraumàtic, depressions, temptatives de suïcidi, consum de substàncies tòxiques, etc” (Departament de Salut, 2010, p.4).

“Nadie puede «tratar» una guerra, un maltrato, una violación, un abuso sexual, o cualquier otro acontecimiento horrendo, en este sentido. Lo que ha sucedido no se puede deshacer. Pero lo que sí que se pueden tratar son las huellas del trauma en el cuerpo, la mente y el alma: las sensaciones aplastantes en el pecho que podemos etiquetar como ansiedad o depresión; el miedo a perder el control; estar siempre en alerta ante el peligro o el rechazo; el odio hacia uno mismo; las pesadillas y los flashbacks; la incapacidad de abrir por completo nuestro corazón a otro ser humano. El trauma nos arrebató la sensación de control sobre nosotros mismos. El reto de la recuperación es volver a adueñarnos de nuestro cuerpo y de nuestra mente, de nosotros mismos. Esto significa sentirnos libres de saber lo que sabemos y de sentir lo que sentimos sin acabar abrumados, enfadados, avergonzados o colapsados” (Van Der Kolk, 2017, p.250-251).

“Los sentimientos habidos durante la violación, los más frecuentes son: la ansiedad, el miedo y la indefensión; la amenaza a la vida; el sentimiento de degradación; y la pérdida absoluta de control.” (Echeburua, Corral & Sarasua, s.d, p.59) Així doncs, “els sentiments d’incapacitat o impotència són els que provoquen l’experiència del trauma. Entendre això, ens pot donar pistes per comprendre per què reaccionem com ho fem, com ens regulem i, sobretot, què necessitem”(Alfageme, 2021, p.52).

Quan ens preguntem per què hem reaccionat d’aquella manera i no d’una altra, encara ens provoca més dolor emocional. T’assalten mil excuses, mil arguments, mil raons per donar sentit a tot allò. “Deslliurar-nos de la culpa és necessari per poder prémer la palanca de la recuperació”

(Alfageme, 2021, p.83). Perdonar-se és el més difícil per tancar el procés de recuperació i superació, per tancar el cercle i reconnectar amb una mateixa.

D'altra banda, i no menys important, “la vulnerabilitat social que provoquen les agressions sexuals no només afecta les dones agredides sinó també les nostres famílies, el nostre entorn, més directe, diferents col·lectius i el conjunt de la societat, perquè és una vulneració dels drets i de les llibertats”. (Muntané & García, 2021, p.11).

2.1.6. Culpabilització

La culpabilització és un dels actes que tendim a portar-nos al nostre terreny quan s'han patit violacions. Pensem en les mil possibilitats i perques dels nostres propis actes en comptes de pensar que el culpable és l'agressor i no la persona agredida.

Amelia Tiguaus (2021) explica que:

“El patriarcado se ha encargado de fabricar la imagen de la *víctima perfecta*, totalmente intoxicada por una connotación negativa. A las mujeres nos cuesta mucho identificarnos como víctimas porque parecería que somos culpables de algo. Culpables de confiar, de creer, de intentar salir adelante, de caer en situaciones denigrantes o violentas, de no poder salir de ellas, culpables de no aparentar lo que se espera de una víctima... Culpables. Este mecanismo de no reconocerse como víctima (sujeto inocente cuyos derechos han sido vulnerados por un agresor) le es muy útil al patriarcado, ya que si no hay víctimas no hay agresores” (p.157) .

I de la mateixa manera ho complementen més afirmacions i les dades següents que reforcen els efectes i sentiments afegits que porten a la víctima en una situació amenaçadora per la seva persona física i psicològica.

“La violación constituye el delito más amenazante para la integridad psicológica de la víctima. Los trastornos de conducta presenciados han sido la ansiedad, la depresión, las disfunciones sexuales y la disminución de la autoestima. Produce trastornos de estrés postraumático en la mayoría de los casos. La victimización ocasiona un impacto muy negativo en la salud mental de las víctimas del delito y muy en particular la agresión sexual, más del **50%** de las mujeres violadas han experimentado trastornos de estrés postraumático” (Echeburua, Corral & Sarasua, s.d, p.62).

No obstant això, la culpabilització entre dins d'un marc social i cultural aclaparador i destructiu cap a la víctima ja que la censura social és sexual i recau cap al testimoni de les dones violades, perseguides per la vergonya que ens porta a callar, al silenci (Hercovich, 2000).

Poder sortir de l'estigma i de no sentir-se culpable dels actes errònics i denigrants d'una altra persona és un procés llarg d'acceptació personal.

“Actualment, la comprensió i identificació del que hem viscut ens ha portat a un procés dur i complex, però molt alliberador, perquè ens permet compartir-ho col·lectivament, ens obre les portes per sortir a cridar ben fort com ens hem sentit, què hem viscut, i alhora provoca una onada d'empatia col·lectiva que, amb una simple mirada, un simple ser-hi o un *jo també*, fa que tot quedi dit” (Alfageme, 2021, p.140).

El moment essencial d'aquesta recuperació és la resiliència, la clau per reparar les nostres ferides, la capacitat de guarir-nos és el que ens defineix. Alba Alfageme (2021) al seu llibre escriu un fragment d'una carta que va escriure una dona i que la va acompanyar psicològicament on hi confessa el següent:

“La veritat que no tenia gaire clar què era allò que havia viscut, fins i tot m'adono que ho vaig intentar esborrar de la meua memòria i guardar-ho en algun calaix allunyat del meu dia a dia, però no podia tancar-lo. Avui, per fi, m'he adonat que aquell dia em va violar. Avui, per fi, m'he adonat que a moltes altres dones també els havia passat una cosa com aquesta, i això hi dona sentit i m'ajuda a entendre que no va ser culpa meua... Això m'ha fet sentir més poderosa” (p.42-43).

2.1.7. Assessorament

La comprensió dels fets, el procés de resiliència i l'acceptació del viscut són els processos aconseguits gràcies a l'assessorament per part d'expertes. El Departament de Salut (2010) explica que:

“En el moment que un professional atén una dona que manifesta estar –o haver estat– en una situació de violència sexual, o té una sospita d'estar davant d'una situació d'aquest tipus, s'inicia un procés d'acompanyament terapèutic que té com a objectiu explorar l'impacte de la situació i valorar-ne els possibles riscos per tal d'oferir l'atenció més adequada a la dona en funció de les seves necessitats” (p.11).

L'Institut Català de les Dones (s.d.), exposa que “aquest assessorament l'ofereixen a totes les dones des dels serveis d'informació de l'Institut Català de les Dones i els Serveis d'informació i Atenció a les dones (SIAD), tant municipal com comarcal sobre qualsevol matèria de salut, treball, habitatge, serveis i recursos per a les dones, i, si s'escau deriven cap a les entitats i organismes que en són responsables.

“Els serveis d'informació i atenció a les dones (SIAD) estan presents en els municipis de més de 20.000 habitants i a les capitals comarcals. Durant el primer semestre de 2021 als Serveis d'informació i atenció a

les dones a Catalunya (SIAD) i a les Oficines d'Informació i Atenció a les Dones de l'ICD, es van realitzar un total de **63.079** atencions, i s'ha atès a **15.595** dones, de les quals **4.213** es trobaven en situació de violència masclista” (Institut Català de les Dones, 2021, p.21).

Per aquesta raó, l'assessorament és la peça essencial per tractar el viscut. Aquests processos han d'anar de la mà d'expertes per encaminar a la víctima a la superació i sanació dels fets ja que les conseqüències i traumes que comporta han d'estar determinats i tractats per part d'especialistes.

“Quan les informacions ens presenten allunyades de la nostra individualitat com a víctimes i sense capacitat de resposta, no se'ns reconeix com a subjectes de dret. La imatge que es transmet de nosaltres és la d'un cos sense veu, un so-ser. [...] Vam ser víctimes en un moment determinat, però aquesta no és la nostra essència. Insistir a presentar-nos només com a víctimes ens limita i ens situa com a objectes de protecció i no com subjectes de dret” (Muntané & García, 2021, p.5).

2.2. Marc conceptual

A continuació, s'exposa el contingut necessari per comprendre les bases de la part aplicada del treball, és a dir, el documental autobiogràfic amb reflexions teòriques i el tractament d'una història com aquesta plasmada en un documental. El contingut es treballa en forma de piràmide invertida, es comença amb els aspectes més genèrics referents al tema, fins a arribar als més específics, els quals uns desemboquen a parlar dels altres.

Tot comença per una recerca dins del documental autobiogràfic on hi pren partit el paper de grans directores dones que han deixat petjada i que, per tant, es prenen com a referents. *News from Home* (1997) creada per Chantal Akerman és un documental que es basa en un discurs per indagar sobre la seva identitat jueva, un descobriment, autoconeixement i construcció ambientat a la ciutat de Nova York juntament amb l'aparició de les cartes de la seva mare que construeixen un estat anímic (Marcos & Moreno, 2019).

Agnès Varda amb un esperit feminista, el protagonisme de la dona i la seva subjectivitat posa sobre la taula la creació i la construcció de la mirada femenina als seus documentals autobiogràfics, entre d'altres, com: *Les glaneurs et la glaneuse* (2000), *Les plages d'Agnès* (2008) i *Varda par Agnès* (2009). “La mirada de Varda se hace más concreta, más directa y parece traspasar el dispositivo filmico” (Vallejo, 2010).

Aquestes mirades prenen força dins del projecte com a referents, pel simple fet de ser dones al capdavant de documentals autobiogràfics juntament amb la manera d'expressar i portar una mirada feminista a les seves històries dins del món del documental.

Tanmateix, cal destacar altres directors rellevants que porten el documental autobiogràfic al seu terreny com Jonathan Caouette amb *Tarnation* (2003), on s'alternen seqüències de material documental de la seva pròpia vida amb seqüències dramatitzades de manera teatral. I Alain Cavalier amb *Irène* (2009) que ofereix un documental fet a través d'una reconstrucció d'emocions i el seu cos dins del film.

No obstant, fotògrafes com Cindy Sherman i Nan Goldin es presenten a elles mateixes per les seves pròpies representacions sent capaces de materialitzar el missatge que volen transmetre. A més, es mostren adoptant clixés femenins estètics tipis de la societat masclista i patriarcal.

Truffaut (1957) fa una mirada cap al futur en relació a la pel·lícula del demà parlant d'una pel·lícula carregada d'individualitat, de mirar-se endins, de treure-ho i explicar-ho:

“La película del futuro se me antoja más personal aún que una novela, individual y autobiográfica como una confesión o un diario íntimo. Los jóvenes cineastas se expresarán en primera persona y nos contarán sus vivencias personales: podrá ser la historia de su primer amor o algo más reciente, como su posicionamiento político, una relato de viaje, una enfermedad, su servicio militar, su boda, sus últimas vacaciones, y eso tendrá que gustar casi a la fuerza, porque será verosímil y será nuevo. La película de mañana no será realizada por funcionarios de la cámara, sino por unos artistas para quienes el rodaje de una película constituye una excitante y fantástica aventura. La película de mañana se asemejará a su director y el número de espectadores será proporcional al número de amigos que posea el cineasta. La película de mañana será un acto de amor” (Truffaut, 1957).

2.2.1 Documental autobiogràfic

Els documentals mostren successos i situacions d'una experiència compartida, d'allò que coneixem i de com creiem que és. Aquests provoquen estímuls i respostes causant actituds i suposicions. “Cuando el cine documental se muestra en plena forma, una sensación de urgencia hace que nuestros intentos de contemplar la forma o analizar la retórica queden a un lado” (Nichols, 1997, p.11).

Així doncs, el documental mostra una realitat, possibles situacions que poden ser compartides per altres causant respostes, opinions, actituds, suposicions i fets carregats de narrativa que deixen de banda allò visual, l'estil i la tècnica. Per altra banda, cerca un interès en l'entrevistat, hi ha un pacte d'acceptació en la narració dels fets, es proposa donar sentit i raó i alhora causar efecte tal i com diu Bourdieu (1989) a *La ilusión biográfica*:

“El relato, tanto si es biográfico como autobiográfico, como el del entrevistado que se entrega al entrevistador, propone unos acontecimientos que sin estar todos y siempre desarrollados en su estricta sucesión cronológica. El sujeto y el objeto de la biografía (el entrevistador y el entrevistado) comparten en cierto modo el mismo interés por aceptar el postulado del sentido de la existencia narrada (e, implícitamente, de toda existencia). Indudablemente es lícito suponer que el relato autobiográfico siempre está inspirado, por lo menos en parte, por el propósito de dar sentido, de dar razón, de extraer una lógica a la vez retrospectiva y prospectiva, una consistencia y una constancia, estableciendo relaciones inteligibles, como la del efecto con la causa eficiente, entre los estados sucesivos, así constituidos en etapas de un desarrollo necesario” (p.75).

És important mantenir aquesta connexió i interès pel que es parla amb l'entrevistat i l'entrevistador en un documental autobiogràfic, ja que és el que aporta la naturalitat i subjectivitat. Es busca un apropament real i sincer per tractar els temes del documental per tal d'aportar finalment un canvi cap a l'espectador, generar-li i suscitar-li quelcom, que es faci preguntes i reflexioni.

L'objectiu i el punt de referència és la veu del documental, l'argument i la perspectiva tal com diu Nichols (2001), la veu del documental pot presentar un argument i transmetre un punt de vista. “Els documentals busquen persuadir-nos o convèncer-nos: per la força del seu argument o punt de vista i per l'atractiu, o poder, de la seva veu. La veu del documental és la manera específica en què s'expressa un argument o una perspectiva” (p.43)

D'altra banda, Nichols presenta sis possibles modes per representar el documental: l'expositiu, el participatiu, el reflexiu, el performatiu i el poètic. En qüestió, el mode performatiu, “meaning is clearly a subjective, affect-laden phenomenon. Experience and memory, emotional involvement, questions of value and belief, commitment and principle all enter into our understanding of those aspects of the world most often addressed by documentary: the institutional framework and specific social practices that make up a society” (2001, p.131).

El participatiu i el performatiu comparteixen la figura del jo en la narrativa del documental, més concretament el *jo* del mode performatiu que es centra en l'experiència del propi director tal i com ens diu: “en el modo performativo, hay un trastorno observable de la experiencia del director –de su cuerpo, de sus disposiciones psicológicas y de sus actitudes–, que desvía nuestra atención de la cualidad referencial del documental [...] El director literalmente “actúa”, siendo una primera persona que se materializa en la escena, ya sea interviniendo con su propio cuerpo o a través de un narrador omnipresente” (Piedras, 2008, p.3).

Seguint amb l'ús del *jo*, Gérard Genette anomena narració autodiegètica a la utilització de la primera persona per part del narrador i el personatge principal. (Lejeune, 1991) Alhora, es parla d'un *jo* revelador on l'individu exposa quelcom íntim on l'espectador coneix la seva veritat íntima i el cineasta hi evoca tota la seva responsabilitat.

“Le singulier, c'est le Je, le moi qui s'expose dans le cinéma documentaire; c'est aussi l'individu singulier que le cinéaste constitue comme sujet/objet du film. Qu'est-ce alors que « la pudeur et l'impudeur » ? « La juste distance » ? Ne touche-t-on pas encore avec la recherche de l'intime vérité du sujet, en soi, dans l'autre, à une des limites du cinéma documentaire ? Pourtant n'est-ce pas dans ces moments de dévoilement, où l'individu sacrifie réellement quelque chose de lui-même, où le cinéaste engage toute sa responsabilité, que l'on atteint le véritable (et vital) enjeu de ce cinéma? ” (Blangonnet, 1996, p. 9).

Explicar des del jo, la subjectivitat, allò personal, és un acte de sacrifici, tracta d'evocar tot allò intern cap en fora i allà és on hi habita la plena veritat. D'aquesta manera, es delimita un espai, temps i veu on recau tota la força en aquest jo per explicar la pròpia història. (Lagos, 2011)

El concepte de *victima documental* se l'anomena a la persona afectada la qual amb la creació d'un documental autobiogràfic troba una sanació i recuperació per superar el trauma a través d'una narrativa que doni sentit a l'experiència traumàtica (Lagos, 2012). Aquest fet se l'anomena també funció reparadora, “la mayoría de las filmaciones íntimas, acuden a tonos solemnes y hasta terapéuticos cuando se ha de explorar en memorias personales y familiares signadas por dolores, secretos, vacíos, y confesiones” (Lagos, 2011).

Quan es parla de sentiments, fets i realitats hi entren en joc les emocions i no només això sinó que la individualitat de la història té un pes importat i Nichols (2001) parla de la història com

a lliçó, l'espectador pretén aprendre o emocionar-se, descobrir o persuadir-se. El públic es troba amb un tipus de documentals creant-se l'expectativa i desig de poder conèixer la història i que això sigui gratificant per les dues parts. A mesura que va avançant el transcurs del documental aquest desig de saber augmenta el fet que se li atorga a la història com a lliçó.

La necessitat de l'individu en construir un documental autobiogràfic és que es necessita un document viscut, l'experiència directe, la petjada de la realitat, anomenant-ho fins i tot cinema de la experiència, on es troba el món real i la memòria del cineasta (Martin, 2000). D'aquesta manera, per arribar a constituir i constituir allò autobiogràfic carregat d'experiència, sentiments i revelacions, s'acaba despellant un mateix i, això, és possible a través de la realització del muntatge.

Aquest muntatge pren partit sobretot en el documental autobiogràfic ja que com ens diu Baudry (1999): "Este sentimiento de libertad es muy fuerte. Sin duda porque la parte creadora allí es muy importante. La ausencia de guión previo que viene a reemplazar el dispositivo de rodaje característico del documental, permite una gran libertad al momento del montaje. Las pistas y las posibilidades de montaje parecen mucho más numerosas que en ficción. En documental, las pruebas están compuestas a menudo por elementos heterogéneos cuyos vínculos se descubren o se fabrican durante el montaje con la estructura del conjunto, la construcción y la continuidad. La película no está allí de entrada. Se esconde tres múltiples posibilidades aparentes de escritura. Pone en juego un trabajo de asociación de ideas intensas que va a permitir dar un status inesperado a ciertas secuencias para integrarlas en el cuerpo de la película." (p.68).

S'exposa una construcció d'imatges i narrativa a posteriori potent, carregada de contingut i organitzada en el muntatge. Així doncs, recau el pes en aquesta fase per tal de plasmar tot allò que es busca en el documental ja que ens ofereix un ventall ampli de possibilitats. Serà llavors quan tot cobrarà sentit i cada pla tindrà el seu lloc corresponent amb un perquè determinat i una lògica en la narrativa que portarà a la construcció de la història principal, la del "jo".

És important, que abans de tot, el documental tingui el propòsit d'explicar quelcom de la millor manera possible i construïda a través d'elements reals. Per tant, en certa manera, recau certa

importància en el guió, en allò que es vol explicar. Aquest fet, genera certs dubtes, el guió que es planteja pot ser obert o tancat. Si és tancat, pot ser que no sorprengui, que perdi naturalitat i espontaneïtat. D'altra banda, si és obert, pot ser que es dispersi el que es vol obtenir, que es perdi l'essència. L'avantatge és que es reescriu al final, ja que està tot obert i exposat a canvis fins a finalitzar-lo (Guzmán, 1998).

2.2.2 La veu al documental

El poder de la veu femenina al documental potencia la presència i la veu de les dones per tal d'explicar les seves històries, concienciar, sensibilitzar, etc, a la societat. Es podria dir que el documental abarca de manera recurrent les experiències de les dones juntament amb la voluntat de donar veu i compartir-la, tanmateix, d'aquesta manera es visibilitzen les dones com a subjectes representats més enllà d'una mirada masculina. (Mulvey, 1975).

Aquesta mirada masculina, “sigue ignorando cualquier tipo de crítica a las discriminaciones y violencias ejercidas desde el sistema patriarcal sobre las mujeres y que, además, cuando las representa lo hace ciñéndose a dos únicas vías: la de la sublimación a través del fetichismo, o la de la humillación a través del desprecio” (Núñez y Troyano, 2012, p. 38).

L'interès i necessitat en explicar a través del documental de caire social, apareix l'implicació de subjectes que a partir de la seva veu entren dins de la història i passen a formar-ne part.

Chantal Akermann parla de la participació i explicació dels fets en el documental personal, amb la intervenció d'altres mirades subjectives diferents que mantenen una relació espai temporal construint així una narració carregada de noves mirades.

De la mateixa manera, Helma Sanders basa el seu treball en una tria dels personatges que condueixen el relat i la mirada i el punt de vista deixen de ser objectivitzadors. Així doncs, s'aconsegueix un discurs que representa la plena subjectivitat amb apreciacions particulars per explicar el passat (Selva, 1992, p. 184).

Aquests subjectes, són els agents narratius més importants en el documental, són els que articulen una història i exposen les idees. L'elecció del que diguin és fonamental. Per tant, cal que siguin capaços de transmetre una vivència oferint un testimoni.

“La majoria de nosaltres som dones que després de l'agressió hem iniciat un procés de recuperació i hem superat, de diferents maneres, les seves conseqüències. Visibilitzar aquests processos incrementa la nostra resiliència, la capacitat que tenim per resistir i superar les agressions. Si també s'informa d'aquests processos, s'ajuda a altres dones que poden trobar en aquests exemples la força o les eines que els falten per iniciar la recuperació” (Muntané & García, 2021, p.9).

Una vegada més es dona per sentat que el documental autobiogràfic és una eina eficaç que ajuda a visibilitzar aquests fets i no només això sino que amb un impacte més fort cap a les dones que necessitin aquesta empenta per trobar la força o eines per recuperar-se.

La recuperació fa visualitzar els fets d'una altra manera, amb una visió global i amb perspectiva que trascendeix als fets personals ja que busquem la unió entre les dones, l'empatia, la sororitat, la creença, la força i la valentia per transformar aquesta mirada i exposar una realitat, que pot ser la de qualsevol per tal d'exigir canvis i remoure consciències. Es veuen amb la necessitat de crear per transformar.

“Las que mejor se recuperan son las mujeres que descubren algún significado en su experiencia que trascienda los límites de la tragedia personal. Lo más frecuente es que las mujeres encuentren este significado uniéndose a otras en una acción social [...] Al negarse a esconderse o ser silenciadas, al insistir en que la violencia sexual es un asunto público, y al pedir el cambio social, las supervivientes crean su propio momento vivo” (Judith Herman, 2004, p.125).

III. Anàlisi de referents

En aquest apartat es troba l'anàlisi de referents que han sigut d'ajuda i inspiració per dur a terme el documental. S'han escollit a partir de la seva rellevància segons la narrativa, la tema, el tractament del tema i l'estètica i to que es vol dur a terme per la creació del projecte.

S'ha centrat l'atenció a investigar els referents relacionats amb l'objectiu principal, és a dir, realitzar un documental autobiogràfic on es mostra el trauma físic i psicològic d'una violació posant èmfasi en l'afectació de l'entorn proper de la víctima i també els objectius secundaris que ens ajuden a completar una bona elaboració del projecte final.

Nichols (2001) contempla que el documental:

“Often displays a wider array of disparate shots and scenes than fiction, an array yoked together less by a narrative organized around a central character than by a rhetoric organized around a controlling logic or argument. Characters, or social actors, may come and go, offering information, giving testimony, providing evidence. Places and things may appear and disappear as they are brought forward in support of the film's point of view or perspective” (p.50).

Així doncs, es posarà èmfasi en els referents narratius i el tractament del discurs més que a l'estètica. En ser un tema sensible, una vivència en primera persona, autobiogràfica, és crucial remarcar una ambientació real, sense donar importància a la resta, fixant-nos amb allò que es diu i com es diu ja que “Un buen documental estimula el diálogo acerca de su tema, no de sí mismo” (Nichols, 1997, p.11).

3.1 Referents narratius

Un referent narratiu del projecte és *La revuelta de las putas* d'Amelia Tiganus, el seu llibre autobiogràfic on explica la vivència d'ella com a ex prostituta als diferents prostíbuls d'Espanya durant cinc anys. Aquesta referència rau en com s'expliquen uns fets reals, viscuts en primera persona i on s'exposa una realitat per tal de fer reflexionar al lector. Tiganus (2021) ens diu:

“¿Cómo lo haré? Escribiendo. Y desnudándome. Y así mostrarme totalmente vulnerable. Escribo y me desnudo por el público lector. Sin embargo, no lo hago como puta sino como mujer. Me desnudo emocionalmente. Intentar tocar la consciencia y las emociones de otras personas removiendo las propias implica un acto de valentía, compromiso e inmensa generosidad” (p.21).

La referència en qüestió rau en l'explicació dels fets, en la manera, el llenguatge directe i proper, sense miraments, una veritat absoluta, la seva. Perquè d'aquesta manera serà com s'articularà el missatge del documental, amb la veu de qui ho pateix, amb la veritat absoluta dels fets.

No obstant això, cal remarcar que es contempla a ella mateixa com a activista, exposant-se de bat a bat a la societat, amb dubtes i pors però amb una certesa ferma i clara de la seva realitat sent conscient de les causes que comporta exposar-ho i explicar-ho cap en fora. I és d'aquesta manera també com s'adopta aquest referent prenent l'expressió i exposició dels fets tot i les pors i adversitats possibles que hi intervinguin.

La narrativa és la part que prèn partit, és aquesta amb la que es travessa a la societat, amb la que cala discurs i remou consciències. És la que té la força per entendre i transformar. Explicar la pròpia vivència per ajudar a altres i fer qüestionar a la societat és tal i com diu un acte de compromís, generositat i valentia.

Chantal Akerman amb *News From Home* mostra la importància de la narració amb un discurs carregat d'identitat, autoconeixement i descobriment. Prèn valor la subjectivitat en tot moment i és aquest l'element el qual s'adopta de referent de la mateixa manera que s'adopta el descobriment i l'autoconeixement propis per mostrar-se. D'altra banda, posar en valor també la dona dins del món del documental i que aquest serveix com a eina transformadora del propi ser, veient-nos reflexats i mostrant una realitat plenament subjectiva i mostrant-la en fora.

D'aquesta manera també es prenen referències d'Agnès Varda ja que es presenta com una dona ferma amb una mirada femenina i carregada de subjectivitat en els seus documentals autobiogràfics esmentats anteriorment com amb *Varda par Agnès (2019)*, *Les glaneurs et la glaneuse (2000)*, *L'une chante, l'autre pas (1977)*, *Les plages d'Agnès (2008)*.

3.2 Referents del tema

I diem prou! és una producció de TV3 elaborada per l'equip de *Sense ficció* dirigida per Laia Mestre Sopenya i Sara Segarra Vidal. Amb aquest documental es vol posar sobre la taula el testimoni de cinc supervivents, que parlen a la càmera sense por, tabús i sense amagar-se. Una de les noies afirma: “Crec que aquesta és una oportunitat perfecta per donar la cara, per dir “ei, a mi també m’ha passat, n’he parlat i he pogut tirar endavant””.

La referència que se n’sobté és exactament la mateixa que expliciten al seu documental i el que diuen les noies. El documental vol posar sobre la taula el fet que la majoria de casos, els agressors estan dins del nostre cercle, més aprop del que ens podem arribar a imaginar. Es pretén trencar amb el silenci i la vergonya assenyalant els agressors i poder utilitzar el documental com a referent per altres dones que han passat per situacions similars i dir que és possible superar-ho. No és fàcil, però és possible (CCMA, 2022).

Figura 1. Referent: Jèssica “I diem prou!”. Font: CCMA, 2022.

Cartes sobre la taula és el lema de la campanya de la Fundació Vicki Bernadet del 2021 realitzada el Dia Mundial per a la Prevenció contra l'Abús Sexual Infantil.

En aquest vídeo donen veu a tres persones, tres testimonis amb la mateixa realitat, l'abús sexual infantil i el qual sempre ha estat tabú. Així doncs, la Mercè, en Carles i la Núria, trenquen l'estigma i expliquen el seu testimoni; tot i viure situacions diferents tenen en comú la dificultat per explicar allò que els va passar. Amb el seu testimoni també parlen en nom de molts, ja que

1 de cada 5 menors pateix abús sexual infantil. Així doncs, tenen l'objectiu de conscienciar i extirpar aquesta xacra ja que aquests delictes no haurien de prescriure (Vicki Bernadet, 2021).

La referència que se n'extreu és el testimoni, la veu, per tal de conscienciar i posar noms i cognoms. Exposar realitats properes que tendim a deixar de banda o pensar que són impossibles d'existir i les tenim més aprop que mai.

3.3 Referents del tractament del tema

Tódalas mulleres que coñezo (*Todas las mujeres que conozco*) de la luguesa Xiana do Teixeiro (2018) és un documental que pretén la recerca del desig de la sororitat femenina amb una funcionalitat didàctica per aquells qui vegin el film. La importància dels espais feministes on les dones poden expressar i posar en comú les inseguretats, les realitats, les pors, la intimitat, allò privat causat per la problemàtica del patriarcat i el masclisme.

Al film ens trobem amb confessions i comprensions d'un grup d'amigues joves que posen en comú les seves vivències respecte la por que pateix i sent tota dona en algun moment de la seva vida: el de ser violada o agredida pels homes. Una por la qual arrosseguem tota la vida. En altres moments trobem la perspectiva de la maternitat les quals mostren por i neguit cap als seus fills i filles, i ja no només filles, sinó la por de que el propi fill sigui un maltractador. D'altra banda, un debat entre adolescents per tal de reflexionar grupalment (Cuéllar, 2018).

S'agafarà de referència per la naturalitat en parlar de les pròpies vivències, l'escolta i l'atenció que es tenen entre elles, la preocupació i la finalitat per remoure consciències.

Figura 2. Referent: Imatge documental *Tódalas mulleres que coñezo*. Diàleg. Font: *DocumentaMadrid*, 2018.

Figura 3. Referent: *Tódalas mulleres que coñezo. Escolta*. Font: *DocumentaMadrid*, 2018.

Sans frapper (Lo que no te mata) de Alexe Poukine (2019) és un documental que trenca amb el silenci de les violacions.

Poukine es basa en un text escrit que tracta de la violació de l'Ada, una noia que havia sigut violada tres vegades per un home als 19 anys. Poukine parlant-ne amb les seves amigues i altres artistes va descobrir que moltes d'elles havien tingut experiències semblants a la de l'Ada. Així doncs, *Sans Frapper*, reproduceix el text de l'Ada i inclou fets de les vides de les seves amigues i artistes amb 12 dones i dos homes els quals han comès una violació estant en una relació (Petković, 2019).

El més important com a referència és el discurs i les paraules de les noies, la seva vivència, com expliquen allò que les ha passat, la força que té el discurs, el canvi i xoc que suscita a l'espectador. Es mostren davant de càmera en un espai i es despullen en el contingut perquè ens fixem en la importància del que es diu deixant la part visual en segon pla.

Centra tota l'atenció a allò que es diu, la respiració, el silenci, els gestos, la mirada, la sinceritat. Busca versemblança, allò real, pur que suscita emoció.

Figura 4. Referent: *Jove Sans Frapper*. Font: Culturizarte, 2021.

Figura 5. Referent: *Dona Sans Frapper*. Font: Culturizarte, 2021.

3.3 Referents estètics i tècnics

Senyora Isabel (2021) és una sèrie documental de TV3 que va sorgir d'un TFG que mostra les diferents maneres de sentir, entendre i emocionar-se amb la poesia, a partir de la relació entre una àvia i una néta, la Isabel i la Georgina.

La Georgina enregistra la seva àvia i els poemes de la Isabel fan de fil conductor. No obstant, ella també es grava i de vegades intervé a l'escena amb ella. Així doncs, es pren referència la manera en com s'ha portat a terme la gravació, els diferents plans entre les dues persones mantenint les converses en un espai determinat, la intercalació de diferents plans en el muntatge on hi apareixen els conjunts i els individuals, la naturalitat que presenta l'escena i les converses. El tracte proper i la senzillesa, captar allò momentani sense fer cap canvi ni manipulació d'allò gravat a posteriori.

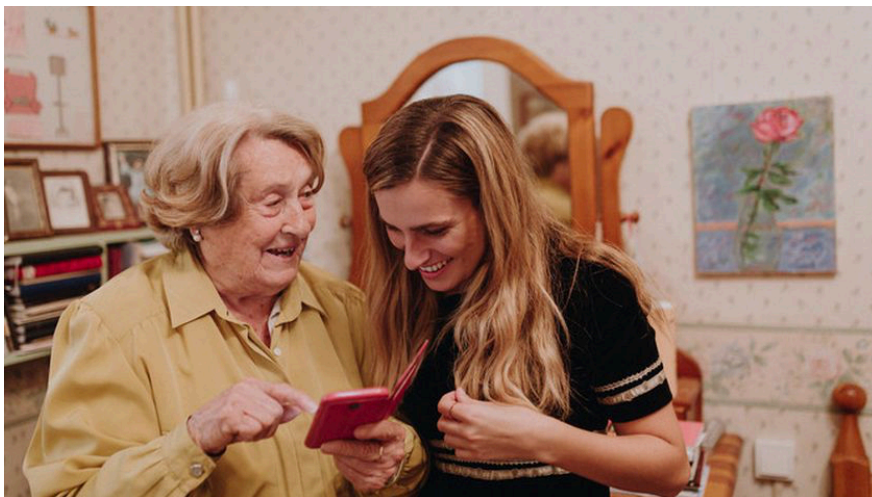

Figura 6. Referent: *Senyora Isabel*. Font: CCMA TV3

Figura 7. Referent: Georgina i Isabel. Font: CCMA TV3

StreetPhilosophy, *Amar, però ¿cómo?* (2018) presentada per Ronja von Rönne. Mostra a través d'una peça documental de 30 minuts la visió de l'amor des de la seva perspectiva i la dels demés fent-se i fent-los preguntes, qüestionant i entenent. La referència rau en el fet de qüestionar-se a un mateix preguntes sense resposta, preguntes a l'aire, dubtes, incerteses, sobre allò que ens preocupa, que ens mou, que ens causa sensacions, que ens enfada, que ens enrabia. Ho fa mitjançant plans amb actes quotidians com a forma introductòria per presentar-se i d'aquesta manera ens apropa a la realitat. Així doncs, amb la resta d'entrevistats, crea un vincle a través d'aquestes preguntes, reflexions i respostes íntimes i subjectives (Von Rönne, 2018).

Es pretén prendre la mateixa dinàmica de preguntes i qüestions individuals davant la càmera i d'altra banda, cercar el vincle amb l'àmbit proper a partir d'allò que es tracti i parli.

Figura 8. Referent: Ronja von Rönne, Streetphilosophy. Font: Arte, 2018

Vito Acconci, artista i poeta que va ser considerat un dels més importants en el Body Art per la seva manera artística d'utilitzar els cossos considerant-los un suport i tècnica tractant així la violència, el sexe i el dolor. Les seves obres van ser indispensables pel videoart convidant a l'espectador a ser un agent de canvi personal i social. Així doncs, es pren referència de l'expressió dels sentiments a partir del cos i la pintura corporal (Lampkin, 2019).

Figura 9. Referent: Vito Aconcci, BodyArt. Font: Exhibitions Vito Aconcci, 2005

Nan Goldin, fotògrafa que s'endinsa en la intimitat i analitza la vulnerabilitat, la por i el dolor amb un punt de vista directe fent un recorregut emocional d'allò invisible. Per Nan Goldin “la fotografia es una interpretación de la realidad mucho más compleja que el simple acento subjetivo o el registro espontáneo”. D'aquesta se n'extreu el retrat del propi cos i d'una mateixa per expressar la intimitat i el recorregut intern carregat d'un dolor invisible (Berlutti, 2019).

Figura 10. Referent: Nan Goldin. Font: MoonMagazine, 2019

IV. Definició dels objectius i abast

4.1. Objectius

L'objectiu principal del treball consta en produir un documental autobiogràfic que narri el trauma físic i psicològic causat per una violació, plantejat des de la perspectiva de la persona afectada i el seu entorn més proper.

Per aconseguir-ho es necessita d'uns objectius secundaris a tenir en compte:

1. Explorar el gènere documental com a eina de denúncia i sensibilització social.
2. Visibilitzar i conscienciar el trauma que suposa una violació a través d'uns fets reals viscuts en primera persona.
3. Donar importància a la vivència de l'entorn més proper de la persona afectada respecte els fets.
4. Dignificar la feina de psicòlogues i educadores socials, en termes d'agressions sexuals i violacions masculines.

4.2. Abast

Existir és resistir, pretén utilitzar la història real d'una violació, viscuda en primera persona posant èmfasi en l'afectació per part de l'entorn de la víctima mitjançant la realització d'un documental autobiogràfic per posar en valor, conscienciar i sensibilitzar sobre els fets a gran escala ja que és una problemàtica que ens engloba a tots com a societat i que ens perjudica d'alguna manera o altra amb més o menys intensitat.

El treball consta de l'elaboració del documental autobiogràfic des de la preproducció fins la postproducció d'aquest. Així doncs, comença per la idea del projecte fins la consolidació del resultat final donant pes a la part narrativa.

IV. Metodologia i flux de treball

La metodologia que es portarà a terme per la realització del treball de principi a fi consta de tres etapes: preproducció, producció i postproducció.

5.1 Preproducció

En l'etapa de preproducció es fa el càsting dels testimonis tant de l'entorn social com del familiar i de l'assessorament de les professionals que han estat de principi a fi amb el procés. Es detallen les localitzacions previstes per la gravació, es desenvolupa l'escaleta del guió i l'elaboració d'aquest de manera semiestructurada, es creen els esquemes de planta i possible il·luminació i, per últim, es detalla el material necessari i aquells qui realitzaran tasques dins de la producció del documental amb la respectiva tasca a desenvolupar. Per tal de pautar-ho s'estableixen les dates de les gravacions.

5. 1. 1. Càsting

L'entorn proper a la víctima es centra en el cercle d'amistats tant homes com dones properes a la seva franja d'edat. Així doncs, el càsting està format per les següents persones:

- Laia Vilà, 24 anys, amiga de militància política.
- Arcadi Martín, 21 anys, amic de la Universitat i de militància política.
- Alba Vidal, 21 anys, amiga del poble.
- Àxel Villar, 21 anys, amic de la Universitat.
- Regina Rigau, 24 anys, amiga de militància política.

No obstant, des del SIAD, el centre el qual ofereixen assessorament professional a la víctima, hi ha intervingut la María Márquez, l'actual educadora social ja que va incorporar-se dins del transcurs de sanació i superació més endavant.

5.1.2. Localitzacions

Localització	Testimoni	Imatge
Casa particular, Vilassar de Mar	Marina Cañellas	 <p data-bbox="874 824 1342 860">Figura 11. Referent: Casa. Font: Pròpia</p>
Plaça Universitat TecnoCampus, Mataró	Àxel Villar	 <p data-bbox="820 1267 1286 1346">Figura 12. Referent: Bar del TecnoCampus TecnoCampus. Font: TecnoCampus Mataró</p>
Local Mataró	Regina Rigau	 <p data-bbox="820 1944 1342 1980">Figura 13. Referent: Interior Local Font: Pròpia.</p>

<p>Universitat TecnoCampus, Mataró</p>	<p>Laia Vilà</p>	 <p>Figura 14. Referent:Plaça del TecnoCampus.Font:TecnoCampus Mataró</p>
<p>Parc de Can Rafart, Vilassar de Dalt</p>	<p>Alba Vidal</p>	 <p>Figura 15. Referent: Parc de Can Rafart Vilassar de Dalt. Font: Vilassar turisme</p>
<p>Exterior Universitat TecnoCampus, Mataró</p>	<p>Arcadi Martín</p>	 <p>Figura 16. Referent: Exterior TecnoCampus Font: Elaboració pròpia</p>
<p>CIE Mataró</p>	<p>María Márquez</p>	<p>Veü en off</p>

Taula. 5.1.2. Localitzacions. Font: Elaboració pròpia

Les localitzacions escollides son espais els quals la protagonista hi ha mantingut certs vincles i és on ha explicat els fets a l'entorn proper. Així doncs, la major part dels espais són a la Universitat però, d'altra banda, s'ha escollit la pròpia casa on s'han gravat els plans de la pintura corporal ja que és on mai s'hi ha parlat però alhora també va ser el propi durant la pandèmia.

5.1.3. Plantejament idea guió/escaleta

Cada testimoni escollit de l'entorn proper tracta un tema diferent o bé al mateix i desenvolupat a l'escaleta en forma de guió semiestructurat.

SEQ/DURACIÓ	IMATGE (descripció del que es veu, situació i personatges)	SO (veu + converses/contingut)
1. INT. CASA - DIA	Seqüència de plans del cos amb pintura corporal	Qüestionar-me, fer preguntes a l'aire, aterrar a la realitat del documental, primera vegada exposada davant la càmera per parlar del tema, xoc. Introduir el que es veurà a continuació
2. EXT. TCM - DIA.	Laia i jo	Vas trucar al centre de dones, em vas demanar una cita i em vas dir: tant de bo et toqui la mateixa que a mi... I així va ser! I sort d'aquella trucada. Com em vas veure al principi Com ho has viscut amb mi Com ha sigut el transcurs i com estic ara
3. EXT. UNIVERSITAT. BAR - DIA	Axel i jo	Quins sentiments et van sorgir quan vaig explicar-t'ho? Et van venir dubtes o reflexions o rabies?
4. INT. LOCAL - DIA	Regina i jo	Recordo que cada dia que sortia de la psicòloga t'enviava un àudio explicant tot el que havia parlat amb ella i sabia que en sortir d'allà si no estava

		<p>bé et tindria per fer un cafè com ara i en parlariem.</p> <p>Per mi això sempre ha sigut un respir, sobretot al principi.</p> <p>Importància de les cures, de les amigues com a refugi</p> <p>Adjectius meus i fer una valoració de com m'has vist</p>
5. EXT. PARC - DIA	Alba i jo	Pors, sentiments i culpabilització.
6. EXT. UNIVERSITAT - DIA	Arcadi i jo	<p>Quins sentiments et van sorgir quan t'ho vaig explicar per primera vegada?</p> <p>Quines pors et van generar?</p> <p>Explicar com soc i com m'has vist</p>
7. INT. SIAD - DIA	VEU EN OFF + plans meus del cos amb la pintura	<p>El meu transcurs</p> <p>Com veu el fet de fer un documental de caire social per remoure consciència per part de la víctima.</p>
8. INT.CASA - DIA	Veu en off + Abraçades + plans meus	Perquè vaig fer el documental i la importància de fer-ho

Taula. 5.1.3. Escaleta guió semiestructurat. Font: Elaboració pròpia

5.1.4. Idea per fer els esquemes de planta

A remolc de la localització establerta per cada testimoni, cada un ha sigut gravat en un espai diferent com s'ha plantejat anteriorment mantenint una conversa cara a cara entre víctima i entorn proper. La càmera fixa grava les converses en un pla conjunt per apreciar expressions, mirades i gestos. D'altra banda, també s'ha gravat l'entorn proper davant a càmera parlant-li a aquesta fent referència a que la càmera és la víctima.

Tanmateix, apareixo sola, al principi, durant el documental i al fi per mostrar l'inici, el transcurs i el tancament de l'etapa, per veure l'evolució juntament amb allò que es diu i finalment amb el reforç de la sanació la qual en parla la psicòloga i jo mateixa.

S'ha utilitzat la pintura corporal negra i blanca per mostrar de manera visual i metafòrica el cos trencat i ferit del principi, intervé el blanc per crear un gris que és el pas intermedi per ensortir-se i finalment l'expulsió del negre i del gris per alliberar-se. D'aquesta manera, la part visual, correspon a les diferents parts segons el que es narra a mesura que avança el documental per apreciar l'evolució i remarcar sentiments amb el cos, la part sensible, manipulable i destruïda però després reforçada, empoderada i estimada.

5.1.6 Equip tècnic

Equip Tècnic	
Direcció i producció	Marina Cañellas
So	Marina Cañellas
Operadora de càmera	Marina Cañellas
Edició i muntatge	Marina Cañellas

Taula 5.1.6. Equip tècnic del documental. Font: Elaboració pròpia

5.2 Producció

En segon lloc, la fase de producció que consta en el procés de les jornades de rodatge preestablertes anteriorment en la preproducció on es prepara el set i es grava el producte plantejat a cada localització escollida amb la persona seleccionada per cada espai i el dia establert en el cronograma. S'ha gravat tot tant en exterior com en interior, tot i que predomina més l'exterior exceptuant algun dels casos. Així doncs, s'ha fet ús d'una llum natural tot i que algunes escenes s'han dut a terme a diferents hores del dia i aquesta pugui variar.

5.3 Postproducció

Per últim, la postproducció s'ha muntat i editat el gravat durant les jornades de rodatge amb l'*Adobe Premiere Pro 2022*, programa per crear vídeos de gran qualitat.

L'edició consta de vídeo i àudio, així doncs, s'han realitzat les sincronitzacions i modificacions d'aquests aconseguint una peça audiovisual homogènia i compacte sense alteracions.

Tot i partir d'una escaleta prèvia amb un guió semiestructurat el qual ha anat variant, s'han fet les transcripcions i posteriorment s'ha realitzat el muntatge final seleccionant les parts interessants de les entrevistes i organitzant per blocs i intercalant les parts del propi cos i introduint també les *veus en off*.

En tot moment preval allò narratiu per sobre de l'estètica i per aquesta raó no s'ha aprofundit en la recerca d'una il·luminació acurada. No obstant, s'ha jugat amb les sobreimpressions en les parts dels cossos per mostrar i remarcar que el dolor està arreu, que és continu i permanent i que costa deixar-lo anar.

També s'ha fet alguna correcció de color després del muntatge per anivellar i etalonar els nivells, normalitzar i aconseguir un balanç a la imatge amb el mateix *Premiere* ja que ofereix aquesta possibilitat ja que tal i com s'ha esmentat no es busca una gran correcció ja que no destaca l'estètica en cap cas.

VI.Anàlisi i resultats

Existir és resistir és un documental autobiogràfic que exposa a través de les veus de l'entorn proper de la víctima, el trauma físic i psicològic que comporta una violació, en aquest cas, de manera personal amb l'enfoc directe a la víctima per tal d'utilitzar-lo com a eina de denúncia i sensibilització social. Donar veu a l'entorn proper és una de les parts més importants ja que són aquests qui t'acompanyen durant el procés. Tanmateix, també intervé l'educadora social per fer èmfasi en la recuperació de la víctima, en la importància de la creació d'una peça audiovisual per tancar un cicle i sanar-se i, d'altra banda, per fer una crida a totes aquelles dones que hagin patit quelcom semblant, amb més o menys mesura, per acostar-les a un: Te'n pots sortir, jo ho he fet, la vida segueix i aquesta és la teva. Empoderem-nos i alcem la veu, la teva també pot ser la meva.

D'aquesta manera, l'entorn proper escollit ha sigut amb el que la víctima més hi ha pogut comptar i més recolzament i força ha obtingut. Tots ells han mostrat una part d'ella i expliquen com ho han viscut, com l'han vist durant aquests anys, com és ella i la importància d'aquest refugi que són les amigues, ja que on no hi arriba l'educadora social amb les eines necessàries per tirar endavant, hi seran elles per aportar la part més humana i saber què sempre hi seran. Al final tot es basa en la sororitat, l'empatia i l'estima però sense deixar de banda la part més individual que és la fortalesa i la força de tirar endavant, la lluita constant, un estira i arronsa incansable com es mostra al documental.

Es va partir d'un guió semiestructurat el qual remarcava que cada localització corresponia a una de les persones de l'àmbit proper i aquell lloc seria un espai el qual hi havien passat moments més o menys durs compartint el fets de la violació. Així doncs, d'aquesta manera s'ha establert cada localització a cada testimoni intercalant un pla conjunt per tal de mantenir una conversa entre la víctima i el testimoni per mostrar la naturalitat, l'escolta i l'atenció, els silencis i les mirades com es referencia amb els documentals *Sans frapper* i *Tódalas mulleres que coñezo*. I d'altra banda, utilitzar el recurs de la càmera com l'element que fa referència a la víctima, és a dir, la càmera és la víctima i el testimoni es dirigeix i fixa la mirada a aquesta.

Remarcar també la importància del paper de la dona en el documental i en exposar aquest fet en fora amb una funció social, fer que sigui autobiogràfic, prèn tota la força ja que la història té noms i cognoms i no és un cas aïllat. Es parla des de la subjectivitat, l'autoconeixement i la pròpia reconstrucció tal i com és referenciat amb Agnès Varda i Chantal Akerman.

Els diàlegs i la narració s'han establert de manera que amb les noies s'han tractat els temes de la culpabilització, la sororitat, el com s'han sentit en saber el cas de la víctima i ser algú estimat, les pors, la violació per part d'algú proper, la pèrdua de confiança. En el cas dels nois, el diàleg anava dirigit en el xoc que els va generar en saber que un home proper a la víctima pogués haver fet allò, com els repercuteix, quina visió tenen del fet, la importància d'haver pogut fer un documental sobre la violació després de tot el viscut i el que comporta, com és la víctima i com ha sigut el transcurs i canvi que han vist en ella.

D'aquesta manera, com ho fa *StreetPhilosophy*, referent esmentat anteriorment, es generen preguntes i qüestions davant la càmera i alhora es crea el vincle amb l'àmbit proper a partir d'allò comentat i qüestionat.

Aparèixer a càmera va ser el més complicat per la víctima i tot i intentar-ho es va optar per introduir la *veu en off* acompanyada de l'element maltractat i trencat, el cos. Per mostrar aquest sentiment de dolor, fàstic i ràbia, es va utilitzar pintura corporal negra tal i com s'exposa amb el referent de Vito Acconci. La pintura corporal em va ajudar a connectar amb tot el que havia passat, amb la ràbia, la por, la inseguretat i el dolor.

Però d'altra banda, Nan Goldrin remarca la importància en retratar el propi cos per expressar la intimitat i el recorregut intern carregat de sentiments trobats, així doncs, a mesura que avança el documental i les explicacions de l'entorn proper, aquestes escenes de la pintura corporal varien, comença a aparèixer el gris amb la incorporació del blanc per tal de mostrar el procés i transcurs cap a la sanació. Es mostren en els moments els quals l'entorn proper parla del refugi de les amistats, el fet de compartir-ho, el canvi personal i transformador que li ha causat aquest fet a la víctima, la manera d'afrontar-ho, etc.

Arribats al punt de la sanació en veu de l'educadora social, es mostren plans des de la dutxa amb l'aigua, com a element depurador, l'eliminació de tot allò que pesava i que portava sobre: la culpa, el dolor, el plor, la por, la feblesa, etc.

Per finalitzar el documental i exposar una conclusió i un perquè amb un missatge, es va recorre a la *veu en off* de la víctima per tal de reforça el perquè s'ha fet el documental, perquè dona veu a l'entorn proper aportant un missatge encoratjador a totes aquelles dones i noies que puguin haver passat per una situació similar, a alçar la veu, però, d'altra banda, a sensibilitzar socialment la gravetat d'aquesta realitat que ens envolta.

Es va voler afegir al final la paraula violació per explicitar el fenomen, el fet que porta a parlar de tot, amb un breu significat a mode de definició per calar i arribar a l'espectador i entengui de què s'ha parlat en el documental.

En ser un documental autobiogràfic, l'equip tècnic no ha sigut ni més ni menys que la pròpia directora del documental i la víctima en qüestió. S'ha fet d'aquesta manera per tal de crear un ambient de confiança i mantenir sempre la naturalitat i espontaneïtat evitant incomoditats per les dues parts.

S'ha muntat i editat en base als clips obtinguts decidint les parts de cada testimoni en el mateix muntatge i construint un fil narratiu que va del pitjor estat de la víctima a la recuperació i sanació. De la mateixa manera que s'han anat lligant les converses amb la temàtica semblant que s'anava comentant en cada clip i que aalgunes portaven a parlar d'altres per així anar construint relat.

La justificació i explicació de certs aspectes del documental es detallen a continuació:

No s'han posat ni presentat els noms dels testimonis perquè no era important, el que sí era essencial era anomenar que son l'àmbit proper a la víctima i que amb el discurs que ells generaven s'entengués que eren els qui havien compartit i acompanyat aquest camí amb la víctima.

D'altra banda, les localitzacions son importants tal i com s'explicita anteriorment però en el documental no s'han mostrat prèviament abans dels testimonis per situar l'espectador i remarcar la importància anomenada perquè no es buscava explicitar-ho en el documental.

Les foses negres entre testimoni i testimoni s'han deixat en el muntatge per tal de deixar analitzar i assimilar a l'espectador tot allò que es va dient i com a separador de cada testimoni.

L'escena final en el mirall es va generar amb la intenció de mostrar la víctima com a un reflex i veure's capaç i amb la força de tancar el cicle, d'estimar-se i d'aprendre a superar-se. És un acte que no estava pensat prèviament sinó que va ser espontani en el moment en que es van gravar les escenes de la dutxa i d'aquesta manera va sorgir la necessitat de mirar-se al mirall i veure que s'ha estat capaç d'arribar fins aquí.

Les abraçades finals, es van generar com a acte de gratitud i estima cap a l'àmbit proper ja que sense ells res hagués sigut possible. Mostren caliu, escalf, sororitat, amistat, refugi, humanitat, senzillesa, tendresa, família.

Com a curiositat, és que en cap moment cap testimoni anomena la paraula violació. Ningú va ser capaç de dir-la, i en cap cas és per fer-la tabú sinó que ningú va ser capaç o no li va sortir dir-la.

Pel que fa a possibles impediments, en ser autobiogràfic, ha sigut complicat el fet de portar-ho a terme ja que la part emocional ha sigut la que més ha patit. Recordar-ho i parlar-ne no és gens fàcil però fer-ho amb l'àmbit proper ho ha fet més senzill. La víctima havia de sortir a càmera per explicar el que es diu a les veus en off però tot i intentar-ho va ser el més dur i el que es pensava que es podria acabar fent però no es va poder anímicament i sentimentalment.

Seguint el diagrama de gantt plantejat, es van establir setmanes per la gravació de cada testimoni però algunes de les localitzacions van haver-se de modificar per motius de viabilitat.

A l'hora de posar-se a fer el documental, sabent que es partia d'un guió semiestructurat, va ser complicat el fet de posar sobre la taula la narració i els diàlegs. De què volia que parlessin, què volia dir la víctima, estava preparada per fer-ho, ells ho estaven? Va ser complicat en aquest sentit ja que tot allò s'estava gravant per mostrar-ho posteriorment i passaria de ser un fet individual que només el sap el teu entorn a ser un cas més i de manera genèrica per tothom qui

el veiés. Tanmateix hi havia la pressió de que els pares no en sabien res i que potser a partir d'aquest documental ho podrien saber.

L'educadora social, no és la que ha seguit el meu transcurs des del principi ja que la que tenia des d'un principi va marxar. La Maria va tractar-me més endavant però tanmateix ha seguit tot el meu cas i m'acompanya a dia d'avui. Es va gravar només la veu ja que no volia sortir per tema de drets personals. Ella m'ha proporcionat l'empenta i les ganes en fer el documental i sempre m'ha transmès l'orgull que té cap a mi.

Fent el documental hi ha hagut moments de tot, moments en que pensava que ho havia aconseguit i que per fi tancava aquest cicle, moments en que potser pensava que m'ho havia imaginat diferent i que potser no hagués fet d'una altra manera, moments en que la situació em superava, moments en que estava orgullosa de mi i d'haver-ho compartit amb el meu entorn...Ha sigut una muntanya russa d'anades i vingudes amb pors i inseguretats però alhora també de gratitud i felicitat.

L'àmbit proper estava content i feliç per poder participar i sortir en el documental i alhora estaven contents per mi perquè fes allò. Ho han posat tot molt fàcil i no els hi ha costat gens parlar dels fets.

VIII - Conclusions

La directora del documental ha canviat la seva perspectiva, s'ha modificat i tranformat aconseguint la sanació i el tancament del cicle amb la realització de la peça audiovisual.

Resistir i superar és la part personal i individual, però, d'altra banda, també cal ajudar a altres dones amb un documental autobiogràfic com aquest per començar un procés de recuperació que fins ara no havia sigut possible per elles o, si més no, que serveixi com a eina de sensibilització, conscienciació i lluita. Així doncs, la feina d'autoajuda i d'ajuda cap a les altres dones com un acte d'humanització i sororitat recau en las que ho han superat i son capaces de mostrar-ho.

D'aquesta manera, es podria dir que l'objectiu principal, explicitar el trauma que comporta una violació i com això afecta a l'àmbit proper de la víctima, ha estat superat amb èxit ja que els protagonistes han sigut en tot moment els testimonis i el focus ha sigut sempre la víctima seguint així la metodologia i flux de treball establerts. La narració preval per sobre de l'estètica i hi trobem naturalitat, s'exposen els fets de manera subjectiva i s'apropa a l'espectador a una conscienciació i sensibilització social a través de la peça.

Tots els elements que s'han volgut mostrar estàn inclosos i els objectius secundaris han estat presents i experimentats en la realització del documental així com l'exploració del documental com a eina de denuncia, visibilitzar el trauma a través dels fets viscuts en primera persona, donar importància a la vivència de l'àmbit proper i dignificar la feina de les educadores socials.

Seguint amb la línia del que comporta la creació d'un documental autobiogràfic, personalment ha ajudat a finalitzar el cicle i tancament de l'etapa a la pròpia directora. Per tal de crear un canvi en la societat, cal generar-lo individualment i d'aquesta manera a través d'aquest es pot veure la importància en comunicar-ho, refugiar-se amb l'entorn i demanar ajuda a experts.

A través de la imatge, la veu i el vídeo s'exerceix un exercici de sanació individual i personal però cal destacar la importància i la força que tenen els mitjans audiovisuals en poder traslladar aquestes històries arreu. Calen mecanismes per poder arribar a tothom i deixar marca. Calen canvis socials i a través del documental autobiogràfic, és la manera en que tens el poder per transformar mirades i fer pensar a l'espectador, generar dubtes i incerteses.

El desenvolupament d'una peça d'aquestes característiques, és una manera clara i franca de fer que l'espectador s'identifiqui amb el protagonista narrador. Es podria dir que, un documental, dona exemple i també legitima determinades coses i, d'altra banda, pot animar algú a pensar i a parlar. Així doncs, ens atrevim a parlar inclús del cinema com a teràpia, com a forma de coneixement, des d'un punt de vista íntim, psicològic tal i com es contempla i es du a terme en aquest documental.

Fa cinc anys d'aquell dia i fins a dia d'avui no he sigut capaç de mostrar-ho obertament. Fer-ho ha estat molt dur però alhora gratificant sempre i quan penses que amb això pots arribar a qui ho necessita. Tant de bo hagués tingut a l'abast un documental com aquest en el seu moment. El sentir-se recolzada dels qui t'envolten i poder fer el procés de recuperació i tancar l'etapa amb ells és clarament un fet gratificant i no hi ha altra millor manera de fer-ho que aquesta.

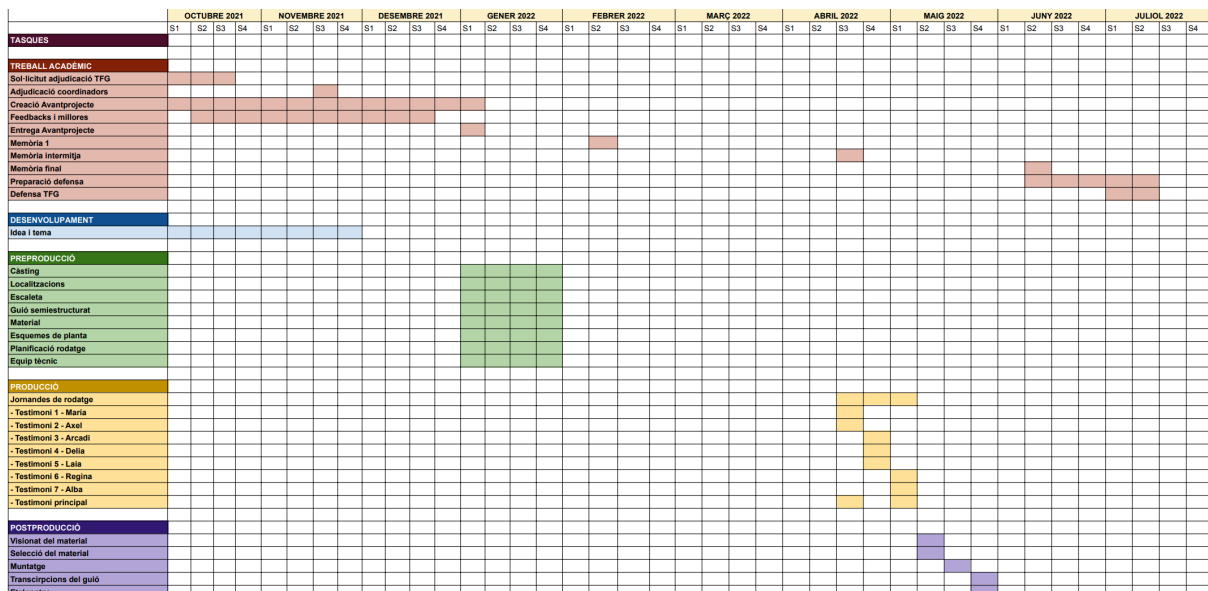
Existir és resistir, és el títol d'aquest documental ja que per sobre de tot, no s'hagués pogut fer si no fos per la supervivència dels fets, la fortalesa i la valentia en poder-ho dur a terme i allò que ha portat a la víctima a fer-ho és en pensar que s'ha de lluitar per sobre de tot ja que existir vol dir això, no rendir-se i resistir fins al final.

IX. Estudi de la viabilitat

9.1. Pla de treball i cronograma

Per tal de dur a terme el documental cal una organització prèvia amb l'elaboració d'un diagrama de Gantt on es reflecteixen les diferents etapes del projecte durant els mesos per tal de desenvolupar el projecte d'una manera òptima.

Com es pot observar a la taula que es mostra a continuació (vegeu taula 5.4.1), el diagrama es divideix en les diferents fases i les setmanes i dies previstos que es dedicarà a cada un d'ells. S'ha separat el treball acadèmic de les tres etapes de la metodologia i el desenvolupament de la idea i tema per colors. Pel que fa la metodologia, la preproducció es desenvoluparà durant el mes de gener, la producció de fins de febrer. Després de l'entrega de la primera memòria fins finals d'abril. Just a l'última setmana, es començarà amb la postproducció fins la tercera setmana de maig per tenir marge de dues setmanes i acabar de polir i preparar la memòria final i la defensa del treball.

Taula 9.1. Diagrama de Gantt. Font: Elaboració pròpia.

9.2. Viabilitat tècnica i econòmica

La viabilitat tècnica d'aquest projecte correspon als recursos necessaris per a la creació del producte audiovisual plantejat. Per tal de portar-lo a terme, és indispensable el material per realitzar el rodatge. Tanmateix s'ha de tenir en compte les persones que formen part de l'equip de rodatge, els testimonis i les localitzacions necessàries per rodar. També són importants els programes d'edició i d'etalonatge que es pretenen utilitzar durant la postproducció.

Tot seguit al pressupost, es fa una aproximació del material més necessari, plantejat inicialment per poder contemplar la viabilitat. No obstant, sense plantejar un pressupost d'una producció real, *SERMAT* i el material propi, ens porta a parlar d'un cost 0.

- Pel que fa als requeriments humans necessaris per dur a terme el rodatge, és format per un equip petit de voluntaris de companys i companyes de la universitat els quals se'ls assignaran els rols esmentats a l'equip tècnic.
- Els *Softwares* necessaris per realitzar la preproducció del projecte, és *Adobe Premiere* el qual d'un es té la llicència atorgada per la universitat i l'altre es va instal·lar durant el curs acadèmic de manera gratuïta.
- Per últim, per tal de transportar el material, a tot l'equip tècnic i a les actrius a les localitzacions, es va plantejar de proporcionar dos cotxes propis de dos membres de l'equip. A simple vista pel que fa a la viabilitat tècnica no semblava un impediment per poder realitzar la producció, ja que els elements necessaris per fer-ho eren accessibles.

Pel que fa el pressupost es planteja a continuació (vegeu taula 5.4.2.), és una aproximació del que costaria crear el producte audiovisual a gran escala.

PRESSUPOST PROFESSIONAL			
DESCRIPCIÓ	PREU/UNITAT	UNITATS	TOTAL
INFRAESTRUCTURES			
Material de rodatge			
Equips de càmera			
Canon EOS 90D	1.419'99€	1	1.419'99€
Trípode	89'99€	1	89'99€
Claqueta	59'30€	1	59'30€
Objectiu 1.4 50mm	449'99€	1	449'99€
Targetas memòria	14€	2	42€
Bateria	120€	2	240€
Equips d'il·luminació			
Maleta cineroids	1.866'30€	1	1.866'30€
2K	435'85€	1	435'85€
Dimmer	131'89€	1	131'89€
Regleta enchufes	10€	1	10€
Porex	17'87€	1	17'87€
Equips de so			
Micròfon de solapa	598'00€	2	598'00€
Pack Pilas x10	10€	1	10€
PERSONAL			
Equip tècnic			
Primer ajudant de producció	115'49€	1	808'46€/setmana
Auxiliar de direcció	46'75€	1	327'27€/setmana
Script	52'7€	1	369'01€/setmana
Producció			
Director de producció	128'37€	1	898'63€/setmana
Ajudant de producció	59'93€	1	419'52€/setmana
Fotografia			
Ajudant de càmera	71'65€	1	501'56€/setmana
Operador de càmera	93'08€	1	651'56€/setmana
Maquillatge i perruqueria			
Director de maquillatge	65'29€	1	457'07€/setmana
Director de perruqueria	59'93€	1	419'52€/setmana
So			
Director de so	75'51	1	528'60€/setmana
Ajudant de so	71'65	1	501'56€/setmana
Muntatge			
Muntador d'imatge	97'18€	1	680'31€/setmana
Ajudant de muntatge	48'48€	1	339'39€/setmana
Muntador de so	61,78€	1	432'50€/setmana
Edició			
Colorista	80'92€	1	566'46€/setmana
Il·luminació			
Director elèctrics	48'79€	1	341'58€/setmana
Elèctric	47'61€	1	333'33€/setmana
Equip artístic			
Guionista	116'01	1	812'07€/setmana
Directora d'art	97'18€	1	680'31€/setmana

Ajudant de direcció d'art	46'75€	1	327'27€/setmana
Càsting			
Director de càsting	61'77€	1	432'44€/setmana
Protagonista	378,33€	1	2.648'31€/setmana
Principals	378'33€	1	2.648'31€/setmana
ESCENOGRAFIA			
Decorats i escenaris			
Ambientació			
Vestuari i maquillatge			
TRANSPORTS			
Cotxe	20€	2	40€
DIETES			
Menjar	13'23/dia/persona	92'61/setmana/perso	833'49€/setmana
TAXES DE DRETS D'AUTOR			101'23€
TOTAL			22.470'94

Figura 9.2. Pressupost. Font: Elaboració pròpia

9.3. Aspectes legals

Pel que fa l'elaboració del documental, com qualsevol producció audiovisual és important tenir present el dret atorgat per la realització. Els drets d'imatge dels testimonis i els permisos per gravar a les localitzacions de cafeteries i bars.

Referent als drets del documental, la llicència de *Creative Commons* atorga diferents llicències possibles, així doncs en aquest cas, es farà ús d'un reconeixement sense obra derivada.

Caldrà tenir en compte la restricció del possible contingut en parlar de temes de violació.

X. Annexos

GUIÓ TRANSCRIT

[00:00:01:03 – 00:00:53:20]

MARINA

Veü en off

He après que existir és resistir.

Encara tinc dubtes i em pregunto per què em va tocar a mi passar per allò. De fet, sempre deia que si algun dia em trobés en una situació així faria de tot, però no va ser com pensava.

Aquests anys han estat ple de culpabilitzacions, impediments, traumes i negacions. Han sigut molt durs sobretot quan vaig ser conscient del que m'havia passat, quan ho vaig haver d'acceptar.

I arribar fins aquí no ha sigut fàcil però he tingut la sort de comptar amb un entorn que m'ha fet sentir més forta, que m'han abraçat i m'han acompanyat per sortir-me'n. Per tant, penso que cal aprendre i és important expressar-ho i compartir-ho, així que no tingueu por en dir la vostra veritat.

TESTIMONI 1 [55:23-1:36:07]

LAIA

Tia, era aquell banc oi?

MARINA

Si, era aquell, si

LAIA

“wow”, que fort eh? Quant de temps ja... Què ràpid passa el temps...

MARINA

M'enrecordo que jo estava fatal, vull dir, no sé ni el que em passava, però el meu cos m'estava avisant de què algo no estava bé i s'havia de posar remei. I sort de la trucada, que vas fer al centre de dones

LAIA

Sort eh. Crec que mai havia vist tan malament a una persona propera, no aconsegueixo recordar-ho, bueno és que va ser acció reacció realment...

TESTIMONI 2 [1:42:15-1:58:17]**ARCADI**

És el que dius tu, quan ho veus a les notícies sembla lluny, dius bueno, passa i ja està, passa però queda lluny. No té nom i cognom i menys una vinculació emocional.

TESTIMONI 3 [2:00:08- 2:32:09]**ALBA**

Fins que no et toca de prop, és com que no t'ho acabes de creure que realment pugui ser possible o com se sentirà una o com pot anar el procés de quan li passa a algú proper perquè al final no només és que és algú proper que t'estimes i tot el que això comporta sinó que també et pot acabar passant a tu, al final no és algo que sigui excloent. Llavors quan ens ho vas explicar va ser com en xoc de dir, doncs al final sí que és algo que passa i que està passant com a societat què hem arribat fins aquest punt.

TESTIMONI 4 [2:33:08 – 03:03:20]**ÀXEL**

Sí que és veritat que en ser una persona molt proper a tu dius: Ostia, que fort! I veure potser que en algunes relacions que has mantingut moltes vegades hagis tingut aquest bloqueig per culpa d'aquesta experiència doncs fa molta ràbia perquè dius, com una persona com ella, ha hagut de passar per això i fa reflexionar de dir, i totes les noies que han passat per aquest procés.

TESTIMONI 2 [03:07:20 – 03:33:11]**ARCADI**

Em va xocar, em va afectar, que injust no? Que una persona tan meravellosa com la Marina o qualsevol persona, hagi de patir el que vas patir tu en el seu moment i el que portes arrossegant des de fa molt de temps perquè al final, sí que és veritat que ha sigut un procés que l'estàs visquent i que potser mai acabarà.

TESTIMONI 3 [03:42:18- 4:52:13]**ALBA**

Vale, m'ha passat això i ara com ho gestiono?, perquè clar, no és una cosa fàcil. Realment potser ara està mes "acceptat", allò de dir, m'ho guardo per mi, no vull que ningú ho sàpiga, perquè he fet malament, quina vergonya.

MARINA

Sí, perquè sempre hi ha el: M'ha passat això, tu ho intentes acceptar, però com ho expliques i sobretot també el tema de la culpabilització que ens emportem a sobre que és un afegit mes que ens posem a sobre i no hauria de ser gens així. I jo ara en soc conscient però sí que el principi el primer que vaig fer va ser marina perquè no vas fer això, això altre i en comptes de jo estar-me fent aquestes preguntes, vaig pensar després amb la psicòloga el fet de: tu no hauries d'haver fet X sinó que no t'ho haurien d'haver fet.

TESTIMONI 5 [4:55:23 – 06:28:20]**MARINA**

cada vegada que anava a la psicòloga sempre tenia present el fet de cada vegada que sortia d'allà podia enviar-te un missatge i explicar-t'ho i quedàvem i en parlàvem. Llavors el fet de no només tenir la psicòloga sinó poder-ho compartir també era important.

REGINA

Sí, per què jo crec que la psicòloga, és la part tècnica de la solució o la que et dona les eines per solucionar els danys, però llavors les xarxes de suport, és a dir, el teu entorn, les amigues, són el més important perquè a part de la part tècnica que et pot aportar la psicòloga, afageixen la part més humana que és també l'empatia, la sororitat i les cures però de forma natural no de forma forçada. Per tant, és

important que la psicòloga et doni les eines, però que a l'hora d'aplicar-les puguis tenir el costat un entorn que no només t'entén sinó que també et vol entendre. No només és allò que reps sinó el fet de voler entendre el que està passant per ajudar-te que les coses tornin a ser una mica millors.

TESTIMONI 2 [6:31:01 – 07:21:12]

ARCADI

També és veritat que en el moment en què comences a compartir-ho i deixar que t'acompanyin, t'ha permès una altra vegada assolir el punt en el què estàs ara que és fer un producte, un documental que parli d'això per què segur que la Marina Cañellas de fa 3 anys o la de fa 1 any no hagués estat capaç. El fet que hakis deixat acompanyar-te, també t'ha fet canviar com a persona perquè de fet ets una persona que defineix molt bé qui et pot acompanyar i qui no, ii és molt interessant perquè no tothom està capacitat.

TESTIMONI 5 [7:22:18 – 8:00:24]

REGINA

Jo crec que és important compartir coses així amb el teu entorn sempre i quan tu estiguis preparada per compartir-ho perquè segurament això explica moltes coses que determinen el teu comportament en diverses circumstàncies sigui en relacions en amistat, afectives, en la teva manera de ser i de creure una cosa o una altra. Llavors jo crec que això és important per què fan que si el teu entorn és conscient d'això et puguin ajudar si algun moment ho necessites.

TESTIMONI 3 [8:02:19 – 9:07:01]

MARINA

Miro la Marina del passat i penso que he fet tota una evolució, però després penso i dic: en quin moment el primer que vaig fer va ser culpar-me a mi no? I a part, el principi també hi ha un sentiment de negació de no vull que m'hagi passat això i ho deixes en un racó però després t'adones que intentes seguir la teva vida normal, però en un moment al camí hi ha una barrera que et diu: t'ha passat això hi ha unes conseqüències.

ALBA

Molt fort, al final t'ho menges tot tu sola, l'altra persona es desentén completament. Tots els processos de negació, culpabilitzar-se, perquè m'ha passat això, si no hagués estat en aquell moment, perquè m'ha passat a mi, perquè sóc dona...

TESTIMONI 5 [9:14:17 – 9:31:00]**REGINA**

Després que t'hagi passat una cosa d'aquest estil amb algú que confies les teves relacions es veuen afectades generalment. Si les persones del teu entorn tenen això present és més fàcil que puguin cuidar aquesta part

TESTIMONI 2 [9:32:03 – 9:45:09]**ARCADI**

No diré que ho hagi agafat com a una oportunitat per què tant de bo hi haguessin altres oportunitats però ha sigut una bona manera de generar un canvi, una acció, de fer algo no?

TESTIMONI 3 [9:47:05 – 10:54:21]**MARINA**

És difícil, al final són molts anys i sempre he dit que sol és molt difícil ensortir-se però has de tenir tu la força i la voluntat de voler tirar endavant perquè és la teva vida i no vols que per això...

ALBA

Totalment, al final és una cosa que tu no has decidit i has de seguir amb la teva vida, però també hem de mirar aquelles persones que no poden pel trauma psicològic que els hi genera. Tu vas tirar endavant, no diré com si res, perquè no es pot, però és o tiro endavant o m'enfonso. Però les persones que no són suficient més fortes per tirar endavant i no es poden permetre un psicòleg què?

TESTIMONI 5 [11:06:14 – 13:08:13]**MARINA**

Els meus pares per exemple no ho saben llavors per mi sempre les amigues ha sigut el lloc on ho he parlat.

REGINA

No sé com dir-ho com és però és com si fos la zona segura no?

MARINA

No et jutjaran ni et preguntaran sinó que el primer que faran serà entendre.

REGINA

Exacte i ho creuran a priori perquè en certa mesura ho podran entendre perquè són com tu, és a dir, amb les amigues que també són noies, joves i que poden haver viscut situacions a més o menys escala, però similars, crec que fa que sigui molt més palpable tenir present que són coses que per desgràcia o poden passar al nostre voltant amb algú que t'ho esperes o no t'ho esperes i, per tant, quan ve una amiga i t'explica una cosa així de forta el primer que fas és entendre-ho i voler-la abraçar, llavors les amigues són com el refugi de la confiança, del saber que no et jutjaran, que t'entendran i que per tant també t'ajudaran. I que on no arribin les amigues hi haurà l'ajuda professional però sense la xarxa que tens al voltant seria més complicada perquè no tindria ningú que quan tu diguessis avui estic cansada no tinc ganes de pensar-hi no puc solucionar el que em preocupa i amb les amigues sempre hi haurà algú que et dirà que sí que podràs.

TESTIMONI 2 [13:09:19 – 13:32:22]**ARCADI**

És curiós com una persona que valora tantíssim els sentiments de l'altra persona i els cuida moltíssim al detall, abans, els seus propis sentiments quedaven a l'última part de la fila de prioritats. Primera era cuidem a totes les persones que m'envolten i després em cuido jo.

TESTIMONI 5 [13:36:16 – 14:33:18]**REGINA**

Jo crec que en la manera en com és una persona, tu, la marina, serveix de mes i de menys per aprendre a canalitzar situacions que no estem preparats per viure-les i que, per tant, acaben repercutint a la nostra vida de moltes maneres. Jo crec que tu ets una persona que tens com 2 trets característics, que semblen pols oposats però alhora són complementaris i que per tant tenen coses bones de les quals segur que et serveix per aprendre-ho. Si a mi em diguessin que definís la Marina en dos adjectius, els dos primers diria intensa i després sensible.

TESTIMONI 2 [14:36:15 – 15:08:12]**ARCADI**

Ara se't nota molt més feliç i és important això perquè també t'empodera, et fa ser una persona implacable, una persona que no li té por a absolutament res, que és capaç de fer-ho absolutament tot i que ningú s'hi posarà per sobre. I fins que no has arribat aquí...”te ha tocado tragar lo que no esta escrito eh”

TESTIMONI 5 [15:11:24 – 15:42:07]**REGINA**

En viure les coses tant a flor de pell fa que tu mateixa te n'adonis que t'has d'aturar, has de recapacitar i has de veure quins són els passos per arribar a estar bé amb tu mateixa i poder analitzar tot el que ha passat i entendre que tu ho has viscut d'aquesta manera perquè tu ets així i que això en realitat no és una feblesa sinó que és una cosa bona i de la qual en pots treure aprenentatges.

TESTIMONI 2 [15:45:15 – 16:09:07]**ÀXEL**

Crec que és un pas molt valent i important d'haver arribat a la situació de dir: Vull parlar això obertament, vull que serveixi per a altres persones i que sàpiguen que potser els quedarà alguna cosa, però que se'n poden ensortir amb ajuda i els amics.

TESTIMONI 3 [16:10:24 – 17:08:11]**ARCADI**

Volem fer un canvi, volem explicar què és el que passa, tant a les notícies com a la vida de les persones més properes.

MARINA

I no només de mi sinó que la diferència també és que no només ho explico jo sinó que també vosaltres, el meu entorn, perquè al final no només ho pateixo jo sinó que també ho pateixes amb qui ho comparteixes. I també és important compartir-ho perquè amb qui ho comparteixes et pugui ajudar i entendre. Al final aquest procés no el fas tu sol sinó de la mà de la gent amb qui et rodeges i de fet és una de les parts més importants perquè si fos per mi sola potser no estaria aquí explicant això.

MARÍA EDUCADORA SOCIAL [17:09:24 – 18:13:07]*Veü en off*

Hi ha alguna cosa més enllà que el fet individual que compartim totes i és que som dones i totes hem compartit aquesta culpa, aquest silenci i això ens ajuda. Trobo que és una eina molt potent i poderosa. Primer com a eina transformadora per la pròpia persona pel fet de poder transmutar tot el sentiment i recuperació que ha realitzat i patit i com ella ha transmutat el dolor en poder oferir per fer una sanació, és com el punt final de la recuperació.

Per mi és la representació màxima del bon treball que s'ha fet durant la recuperació cap a tu mateixa i el gran premi que et dones. El màxim reconeixement és la teva pròpia recuperació.

[18:19:02 – 18:44:22]**MARINA***Veü en off*

Realment no només era, vale, ho faig per mi per tancar el cicle sinó que també era per donar-vos veü a vosaltres que teniu molt a dir perquè sou els que m'heu acompanyat i recolzat per poder estar aquí i sobretot per la gent que ha pogut passar per algo així que agafi aquesta força en compartir-ho i veure que realment te'n pots ensortir.

[18:52:09 – 19:05:05]

MARINA

Veü en off

VIOLACIÓ: Delicte consistent en violar, a mantenir relacions sexuals amb una persona sense el seu consentiment o amb un consentiment obtingut amb violència.

XI.Bibliografía

- Aadas.org.es. 2021. *QUÈ FEM* – aadas.org.es. [online] <https://www.aadas.org.es/que-fem/#acompanyament-psicologic>
- Akerman, C. (1976). M. Watelet, A. Dahan. *News from Home*. Bèlgica: Coproducción Bèlgica-Francia-Alemania del Oeste (RFA); UNITE 3, Paradise Films, Institut National de l'Audiovisuel. <https://chantalakerman.foundation/works/news-from-home/>
- Alario, M (2021). *Política sexual de la pornografía. Sexo, desigualdad, violencia*. Cátedra. https://www.catedra.com/primer_capitulo/politica-sexual-de-la-pornografia.pdf
- Alfageme, A. (2021). *Quan cridem els nostres noms*. Univers
- Amorós, C. (1995) *10 palabras clave sobre mujer*. Verbo Divino
- Arte, Streetphilosophy (2018) *Amar pero ¿cómo?* [Documental] Alemania. <https://www.arte.tv/es/videos/079461-007-A/amar-pero-como/>
- Ballester, L (2020) *Pornografía y Educación afectivosexual*. Octaedro. <https://octaedro.com/wp-content/uploads/2020/11/09091.pdf>
- Baudry, A. (1999). Montaje y dramaturgia en el cine documental. *Signo y Pensamiento*, 18 (35), 67–74. <https://revistas.javeriana.edu.co/index.php/signoypensamiento/article/view/5253>
- Beauvoir, S. (2017). *El Segundo Sexo*. Madrid, Cátedra. <https://cursoshistoriavdemexico.files.wordpress.com/2018/09/beauvoir-simone-de-el-segundo-sexo.pdf>
- Beltrán, E & Maquieira, V.(2001): *Feminismos. Debates teóricos contemporáneos*, Madrid, Alianza Editorial. <https://eltalondeaquiles.pucp.edu.pe/wp-content/uploads/2016/08/Varios-Feminismos-Debates-Teoricos-Contemporaneos.pdf>
- Berlutti, A. (2019). Nan Goldin: *El Ojo oscuro de la realidad*. Moon Magazine. <https://www.moonmagazine.info/nan-goldin-el-ojo-oscuro-de-la-realidad/>

Bernal, A (2019). *No manipuleis el feminismo. Una defensa contra los bulos machistas*. Planeta.

https://www.researchgate.net/publication/340967676_No_manipuleis_el_feminismo_Una_defensa_contra_los_bulos_machistas

Blanco, M & Sainz, C (2019). *La reproducción de la violencia sexual: Un análisis de la masculinidad hegemónica y la pornografía*. https://e-archivo.uc3m.es/bitstream/handle/10016/30274/reproduccion_alario_IJCPG_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Blangonnet, C. (1996). *Le Singulier*. <https://www.imagesdocumentaires.fr/Le-singulier.html>

Bourdieu, P. (1989). La ilusión biográfica. *Historia y Fuente Oral*, 2, 74–83. <http://seminarioteroriasymetodos.pbworks.com/f/Pierre+Bourdieu+-+La+ilusi%C3%B3n+biogr%C3%A1fica.pdf>

Caouette, J. (2003). *Tarnation. Etats Units*: Wellspring Media.

Castañeda, M.(2017). *El machismo invisible*. Santillana.

Cavalier, A. (2020, març 9). Irène. [Video] <https://www.youtube.com/watch?v=LSldN5w9leI>

Centro Reina Sofía sobre Adolescencia y Juventud (2021). *Barómetro Juventud y Género. IDENTIDADES, REPRESENTACIONES Y EXPERIENCIAS EN UNA REALIDAD SOCIAL COMPLEJA*. <https://www.adolescenciayjuventud.org/publicacion/barometro-juventud-genero-2021/>

Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. *Senyora Isabel* [Sèrie de Televisió]. Barcelona: TV3. <https://www.ccma.cat/tv3/senyora-isabel/capitols/>

Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. *I diem prou!: a les violències sexuals* [Documental]. Barcelona: TV3. <https://www.ccma.cat/tv3/sense-ficcio/i-diem-prou-a-les-violencies-sexuals/noticia/3147549/>

Cuéllar, J (2018). DocumentaMadrid 2018| Tódalas mulleres que coñezo (Todas las mujeres que conozco). El miedo tiene género femenino. *Insertos Revista de Cine*.

<https://insertoscine.com/2018/05/08/documentamadrid-2018-todallas-mulleres-que-conezo-todas-las-mujeres-que-conozco/>

De Burgos, C. (1927) *La mujer moderna y sus derechos*. Madrid, Sempere. PDF <http://www.cervantesvirtual.com/obra/la-mujer-moderna-y-sus-derechos-1065846/>

Departament de Salut, Generalitat de Catalunya. (2009) *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya. Violència en l'àmbit de la parella i familiar*. https://salutweb.gencat.cat/web/.content/_ambits-actuacio/Linies-dactuacio/Serveis-sanitaris/Altres-models-anteriors-datencio-sanitaria/Abordatge-de-la-violencia-masclista/abordatge.pdf

Departament de Salut, Generalitat de Catalunya (2010) *Protocol per a l'abordatge de la violència masclista en l'àmbit de la salut a Catalunya Document operatiu de violència sexual*.

https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/2711/Protocol_per_labordatge%20de_la_violencia_masclista_en_lambit_de_la_salut_a_Catalunya_document_operatiu_de_violencia_sexual_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Despentes, V (2012). Teoría Kong Kong. El Asunto. <https://www.cde.org.py/wp-content/uploads/2015/05/despentes-teoria-king-kong.pdf>

do Teixeira, X (2018). *Todas las mujeres que conozco*. Filmin <https://www.filmin.es/pelicula/todas-las-mujeres-que-conozco>

Echeburua, E. Corral, P. Sarasua, B. (s.d) *El impacto psicológico en las víctimas de violación*. Departamento de Personalidad, evaluación y tratamientos psicológicos. Universidad del País Vasco <https://www.ehu.eus/documents/1736829/2028519/08+-+Impacto+psicologico.pdf>

Feminicidio.net (2020) *Feminicidios y otros asesinatos de mujeres en España. Informe Anual*. <https://feminicidio.net/wp-content/uploads/2021/12/informe-2020.pdf>

FRA (2014). *Violence against women: an EU-wide survey*. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights:

Louxebourg. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Fundació Vicki Bernadet. (19 de novembre del 2021). *Cartes sobre la taula. Veritats sobre l'abús sexual infantil*. <https://www.fbernadet.org/campanyes/>

Guzmán, P (1998). *El guió en el cine documental*. Viridiana. http://metamentaldoc.com/18_El_Guion_en_el_cine_documental_Patricio_Guzm%El_n.pdf

Hercovich, I. (1997). *El enigma sexual de la violación*. Biblos. <http://humadoc.mdp.edu.ar/sid/Feminismo/Hercovich,%20In%23U00e9s.%20El%20enigma%20sexual%20de%20la%20violacion.pdf>

Hercovich, I. (2000). *La violación sexual: Un negocio siniestro*. <http://www.pensamientopenal.com.ar/system/files/2014/12/doctrina30933.pdf>

Hercovich, I. (2002). *Las opimidas sospechadas. La desconfianza hacia las mujeres sin conciencia de género: un recaudo feminista contra los estragos del control patriarcal*. Debate Feminista. https://www.jstor.org/stable/42625429?read-now=1&refreqid=excelsior%3A7bd02cce08c1676b1eca925a3cad3dd3&seq=16#page_scan_tab_contents

Herman, J (2004). *Trauma y recuperación. Cómo superar las consecuencias de la violencia*. Espasa. <https://docer.com.ar/doc/x888c5v>

Institut Català de les Dones (2020) *Violències masclistes 2020. Dossier estadístic. Dades elaborades per l'observatori de la igualtat de gènere*. https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/03_dossiers_estadistics/Dossier_estadistic_VM_2020.pdf

Institut Català de les Dones (2021) *Violències masclistes 2021. Dossier estadístic. Dades elaborades per l'observatori de la igualtat de gènere* https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/03_dossiers_estadistics/Dossier_estadistic_VM_2021_25N.pdf

- Institut Català de les Dones. (s.d) *Serveis i oficines d'informació i atenció a les dones*. Gencat https://dones.gencat.cat/ca/ambits/violencia_masclista/recursos_atencio/mapa_siad/
- Lagos, P. (2011) *Ecografías del “Yo”*: documental autobiográfico y estrategias de (auto) representación de la subjetividad. Instituto de la Comunicación e Imagen. Universidad de Chile <https://comunicacionymedios.uchile.cl/index.php/RCM/article/view/19894/21053>
- Lagos, P. (2012) *Primera Persona Singular. Estrategias de (auto) representación para modular el “yo” en el cine de no ficción*. Instituto de la Comunicación e Imagen. Universidad de Chile. <https://comunicacionymedios.uchile.cl/index.php/RCM/article/view/25582/27993>
- Lampkin,F. (2019). Vitto Acconci. *Historia Arte*. <https://historia-arte.com/artistas/vito-acconci>
- Lejeune, P. (1991) *El pacto autobiográfico*. Anthropos. <https://semioticaderedes-carlon.com/wp-content/uploads/2018/04/Lejeune.pdf>
- Marcos Molano, M., & Moreno Ruíz, P. (2019). *News from home* de Chantal Akerman: El documental autobiográfico en el contexto del documental contemporáneo. Fonseca, Journal of Communication. <https://doi.org/10.14201/fjc201918103115>
- Martín, G. (2008). *Cineastas frente al espejo*. T&B Editores.
- Millet, K. (1975). Sexual Politics. Cátedra. <https://revistaemancipa.org/wp-content/uploads/2017/09/Kate-Millett-Politica-sexual.pdf>
- Ministeri d'Igualtat (2019). *MACROENCUESTA DE VIOLENCIA CONTRA LA MUJER. Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género*. https://violenciagenero.igualdad.gob.es/ca/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/pdf/Macroencuesta_2019_estudio_investigacion.pdf
- Mulvey, L. (1975). Visual Pleasure and Narrative Cinema, *Screen*, 16 (3), 6-18. <https://doi.org/10.1093/screen/16.3.6>

- Muntané, I & García, V. (2021) *Recomanacions per informar sobre les agressions sexuals. Dones Valentes*. http://www.mastergenerecomunicacio.org/wp-content/uploads/2019/02/Informe-DONES-VALENTES_WEB.pdf
- Nichols, Bill (1991): *La representación de la realidad. Cuestiones y conceptos sobre el documental*. Barcelona: Paidós. http://metamentaldoc.com/9_La%20Representacion%20de%20la%20Realidad_Bill%20Nichols.pdf
- Nichols, B. (1997) *Representación de la realidad. Cuestiones y conceptos sobre el documental*. Paidós. http://metamentaldoc.com/9_La%20Representacion%20de%20la%20Realidad_Bill%20Nichols.pdf
- Nichols, Bill (2001): *Introduction to documentary*. Bloomington: Indiana University Press. <http://personal.psu.edu/kns5319/ARCH%20130/Bill%20Nichols%20-%20-%20Introduction%20to%20documentary.pdf>
- Núñez, T., y Troyano, Y. (2012). *La violencia machista en el cine. Materiales para una intervención psico-social*. Madrid: Delta, Collado Villalba.
- Pateman, C. (1995). *El contrato sexual*. Barcelona, España: Anthropos. <https://jcguanche.files.wordpress.com/2014/01/131498859-carole-pateman-el-contrato-sexual-1995.pdf>
- Petković, I. (26 d'abril de 2019). *Crítica: Sans Frapper*. <https://cineuropa.org/es/newsdetail/371428/>
- Piedras, P. (2008). *Un acercamiento a las modalidades de la primera persona en el cine documental contemporáneo. V Jornadas de Sociología de la UNLP*. La Plata, Argentina. En Memoria Académica. https://www.memoria.fahce.unlp.edu.ar/trab_eventos/ev.6322/ev.6322.pdf
- Poukine, A. (2019). *Lo que no te mata*. Filmin. <https://www.filmin.es/pelicula/lo-que-no-te-mata>

- Selva, M. (2005). Desde una mirada feminista: los nuevos lenguajes del documental. En C. Torreiro, y J. Cerdán (Eds.), *Documental y vanguardia* (pp. 65-84). Madrid: Cátedra y Festival de Málaga.
- Tiganus, A. (2021). *La revuelta de las putas*. Penguin Random House.
- Torrado, E (2020-2021). *Sexualidad y consumo de pornografía en adolescentes y jóvenes de 16 a 29 años*.
<https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/23764/WEBFU%20INFORME.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Truffaut, F (maig,1957). *Arts* (619) , (15-21).
- U.N.O.D.C. (2018). *UNODC presentó el Informe Global de Trata de Personas 2018, con énfasis en Sudamérica*. United Nations Office on Drugs and Crime.
<https://www.unodc.org/bolivia/es/La-UNODC-presento-el-Informe-Global-de-Trata-de-Personas-2018-con-énfasis-en-sudamerica.html>
- Van Der Kolk,B (2017) *El cuerpo lleva la cuenta*. Eleftheria. <https://www.mindy.cl/wp-content/uploads/2021/07/El-cuerpo-lleva-la-cuenta.-Cerebro-mente-y-cuerpo-en-la-sanacio%CC%81n-del-trauma.pdf>
- Vallejo Vallejo, A. (2010). Género, autorrepresentación y cine documental: Les glaneurs et la glaneuse, de Agnès Varda.
https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/13966/1/Quaderns_Cine_5_14.pdf
- Varda, A. (2000). *Les glaneurs et la glaneuse*. PrimeVideo.
https://www.primevideo.com/dp/amzn1.dv.gti.d8b730d6-de57-a684-094e-e0d2476bf870?autoplay=1&ref_=atv_cf_strg_wb
- Varda, A (2008). *Les plages d'Agnès*. PrimeVideo.
https://www.primevideo.com/dp/amzn1.dv.gti.32bb0e0a-367c-f1e1-167f-eb36b3fb8b91?autoplay=1&ref_=atv_cf_strg_wb
- Varda, A. (2019). *Varda Par Agnès*. Filmin. <https://www.filmin.es/pelicula/varda-por-agnes>

Varda, A (1977). *L'une chante, l'autre pas*. Filmin. <https://www.filmin.es/pelicula/una-canta-la-otra-no?origin=searcher&origin-type=unique>